

RONDETAfelGESPREK VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

E. Maes¹

Naar aanleiding van de recente wetsontwerpen inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling² organiseerde de Deelredactie strafuitvoering en justitiële hulpverlening van het tijdschrift *Panopticon* op 14 april 1997 een rondetafelgesprek³ met betrekking tot dit thema. Aan dit gesprek werd deelgenomen door vertegenwoordigers van diverse instanties die op het vlak van de strafuitvoering een belangrijke rol spelen, m.n.

- Mevr. Martine PUTTAERT (stafmedewerkster SAW, afdeling Slachtofferhulp);
- Dhr. W. MEYVIS (stafmedewerker SAW, afdeling Justitieel Welzijnswerk);
- Dhr. Wauter VAN LAETHEM (Liga voor Mensenrechten – redactie Fatik);
- Mevr. Lieve BAEYENS (hoofdinspecteur Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing – BSI);
- Dhr. John VANACKER (voorzitter Federatie van Vlaamse Gevangenisdirecteurs);
- Dhr. Guy MICHEL (Nationale Orde der Advocaten);
- Mevr. Isabelle STORME (psychologe namens de Penitentiaire Antropologische Dienst – BSI);
- Dhr. Tony PETERS (gewoon hoogleraar Katholieke Universiteit Leuven).

De uitgenodigde magistraten van het Nationaal Verbond van de Magistraten van Eerste Aanleg (staande magistraat) en Magistratuur en Maatschappij (zittende magistraat) waren niet aanwezig.

Het rondetafelgesprek werd voorgezeten door Dhr. René FOCQUÉ (gewoon hoogleraar Katholieke Universiteit Leuven en Erasmus Universiteit Rotterdam). Dhr. Freddy PIETERS (opdrachthouder Ministerie van Justitie) woonde het rondetafelgesprek bij en gaf, waar nodig, nadere toelichting bij de voorliggende teksten rond de voorwaardelijke invrijheidstelling. Dhr. Eric MAES was eveneens aanwezig, met het oog op de eindredactie.

Het debat werd gestructureerd op basis van een aantal thema's die werden gedestilleerd uit de voorliggende wetsontwerpen.

1. De Commissies voor de Voorwaardelijke Invrijheidstelling en het evenwicht tussen de uitvoerende en de rechterlijke macht

Voorzitter: In het eerste wetsontwerp wordt, via de instelling van multidisciplinaire commissies met een magistraat-voorzitter, voorzien in een sterkere betrokkenheid van de rechterlijke macht in de V.I.-besluitvorming. Vraag is of deze verschuiving van de uitvoerende naar de rechterlijke macht wenselijk

1. Eric MAES is licentiaat criminologie. Hij werkt als wetenschappelijk medewerker aan de Katholieke Universiteit Leuven, Onderzoeksgroep penologie en victimologie. Tevens is hij projectmedewerker Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW). De Deelredactie strafuitvoering en justitiële hulpverlening bedankt hem voor het comprimeren van de initiële uitgeschreven discussietekst in de voorliggende bijdrage (J.V.).

2. Ontwerp van wet tot instelling van de Commissies voor de Voorwaardelijke Invrijheidstelling; Ontwerp van wet betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de Wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de Wet van 1 juli 1964. *Gedr. St.*, Senaat, 1996-97, nr. 1-589/1.

3. Dit ging door in het VIPK te Merksplas. We danken het Bestuur Strafinrichtingen (BSI) en Directeur J. VERCRUYSE van het VIPK voor het ter beschikking stellen van de infrastructuur en de audio-apparaatuur.

is, voldoende is, en voldoende zal blijven. Met dit laatste punt wordt de vraag opgeworpen of de positie van de magistraat-voorzitter voldoende stevig is. In dit wetsontwerp wordt ook gesteld dat de magistraat-voorzitter bij voorkeur een criminologische vorming moet hebben genoten en voor een periode van drie jaar wordt aangesteld met mogelijke verlengingstermijnen van vijf jaar. Wordt een magistraat-voorzitter daardoor onder zekere druk gezet, in de zin dat zijn eigen carrièreverloop mee in het geding is?

Tony Peters: De discussie is natuurlijk niet van recente datum. Dit debat wordt al sedert jaren gevoerd, o.m. via tal van publicaties, discussies op studiedagen, in voorstellen tot hervorming van het strafrecht, etc. De gekozen optie in het wetsontwerp lijkt mij goed in de zin dat de rechter meer betrokken wordt bij de strafuitvoering en meer bepaald bij de beslissing tot voorwaardelijke invrijheidstelling. Belangrijk is dat men niet geopteerd heeft voor de strafuitvoeringsrechtbank waar het uitsluitend magistraten zijn die de beslissing nemen. Zelfs voor de realisatie van de nu gekozen formule van de multidisciplinaire commissies zal een hele inspanning geleverd moeten worden om de rechterlijke macht inhoudelijk te betrekken bij heel de problematiek van de strafuitvoering. Het is niet toevallig dat de magistratuur op dit rondetafelgesprek afwezig blijft. Er zal een enorme inspanning gedaan moeten worden om hen opnieuw te betrekken bij het veld waar ze tot nog toe van uitgesloten bleven. Zoals ook te lezen in de Memorie van Toelichting betekent de instelling van de multidisciplinaire commissies niet dat de penitentiaire administratie haar greep op de strafuitvoering verliest. In feite wordt aan de rechterlijke macht enkel een stuk opdracht teruggegeven die haar toekomt. Vraag is evenwel hoe een en ander inhoudelijk gerealiseerd zal worden. Een belangrijke opdracht ligt besloten in de sensibilisering van de rechterlijke macht voor de problematiek van de strafuitvoering. De gekozen tussenformule lijkt mij een goede keuze te zijn aangezien er naast de magistraat-voorzitter, assessoren worden aangesteld. Hierdoor wordt de verbinding met de strafuitvoeringsproblematiek en het terrein gegarandeerd.

John Vanacker: De betrokkenheid van de magistratuur is uiteraard wenselijk omwille van de rechtsgarantie die als zodanig wordt geboden aan de gedetineerde. In die zin betreuren we dan ook de afwezigheid van de magistratuur bij dit rondetafelgesprek. De magistratuur heeft altijd veel kritiek gehad op het V.I.-systeem, krijgt nu waar het meent recht op te hebben, maar is er blijkbaar toch helemaal niet blij mee. Zoals ik onlangs van een magistraat kon vernemen, zijn ze geen vragende partij, maar willen ze gewoon dat de straffen die ze uitspreken ook uitgezeten worden. Zoals we ook kunnen afleiden uit de ervaring met de commissies tot bescherming van de maatschappij, blijkt dat het functioneren van het systeem dikwijls staat of valt met de persoon van de commissieleden in kwestie. Aan de mogelijke nadelen van het commissiemodel lijkt nu wel een stuk verholpen doordat een aantal garanties ingebouwd zijn met betrekking tot de kwalificatievereisten van de zetelende commissieleden. Hierdoor is de rechtsbescherming toch voor een groot deel gegarandeerd. Vreemd is wel dat de manier om een soort eenheid op te bouwen gebeurt via de tussenkomst van de Minister van Justitie, i.c. een dienst van het Bestuur Strafinrichtingen, die een en ander centraliseert en ook nog eens een apart advies geeft. De gevangenisdirecteur moet binnen de tien dagen het verslag van het personeelscollege doorsturen naar de instanties die voorzien zijn, waaronder de Minister van Justitie. De Minister beschikt dan over een bepaalde termijn om daarmee een soort nieuw advies te geven. Ik meen begrepen te hebben dat het de bedoeling is van te stroomlijnen en ervoor te zorgen dat er een soort evenwicht is in de adviezen. Dergelijke rol zou beter opgenomen worden door een beroepsinstantie tegen de commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling die dan een soort eenheid van rechtspraak zou kunnen ontwikkelen. In het voorliggende wetsontwerp probeert men eigenlijk een soort eenheid van rechtspraak te creëren voordat de zaak bij de commissie terechtkomt. Wij hadden liever gezien dat er een soort hoge commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geïnstalleerd werd, die kon zorgen voor een zekere jurisprudentie. De rol van de Minister zou er dan in kunnen bestaan de daar ontwikkelde rechtspraak terug te spelen naar de gevangenis toe.

Voorzitter: Voor wat de problematiek van de eenheid van rechtspraak betreft, dient er toch op gewezen te worden dat, naast de rol van de Minister waarop daarnet kritiek is gegeven, de zes commissies natuurlijk permanent overleg kunnen plegen zodanig dat vanuit de eigen praktijk een zekere eenheid tot stand gebracht wordt.

Freddy Pieters: De verplichting tot overleg staat in de Memorie van Toelichting. Voor wat de rol van de Minister van Justitie betreft, kan ik enkel zeggen dat de idee om de Minister in de procedure te betrekken wel degelijk zijn oorsprong vindt in het stroomlijnen van een bepaalde politiek.

Voorzitter: De stroomlijning in het perspectief van wat in de Memorie van Toelichting daarover wordt gezegd, duidt op een zoeken naar een nieuw evenwicht van machten in het kader van de drie machten-structuur. Het is duidelijk dat ervoor geopteerd wordt om de uitvoerende macht het zwaarste gewicht in de stroomlijning toe te bedelen. Daartegenover staat dat in het pleidooi voor een eenheidstichtende werking van een beroepsinstantie een sterkere rol aan de rechterlijke macht zou worden gegeven. Hoewel de opties van het wetsontwerp en ook van de voorgaande besprekingen zeer duidelijk stellen dat beslissingen over de voorwaardelijke invrijheidstelling niet meer toebehoren aan de Minister maar wel aan de rechterlijke macht, zorgt men blijkbaar toch nog voor een bepaalde dualiteit. De Minister blijft toch op één of andere manier zijn stem in de besluitvormingsprocedure behouden en zijn rol beperkt zich niet louter tot een administratief doorgeefluik.

Freddy Pieters: Men moet toch opletten dat men hier niet té ver in gaat. Wanneer een gevangenisdirecteur of ambtenaar als lid van het personeelscollege zijn advies geeft, dan is dat vergelijkbaar met het advies van de betreffende dienst van het Bestuur Strafinrichtingen. Men mag de rol van de Minister naar mijn aanvoelen niet interpreteren als een poging om toch nog op één of andere manier een zekere beslissingsbeïnvloeding te hebben. De Minister, i.c. de dienst van het Bestuur, geeft zijn advies zoals bijvoorbeeld ook de verschillende ambtenaren die in het personeelscollege zetelen, hun advies geven. Uiteindelijk is het een andere instantie die over een voorwaardelijke invrijheidstelling beslist. Niets belet dat op welke manier dan ook één of andere instantie zijn advies geeft. Ik vind dat dit op zich geen probleem vormt. De rol van de Minister vloeit wel degelijk voort uit de idee van stroomlijning.

Isabelle Storme: Ik zou willen opmerken dat ik akkoord ga met de opmerking van John VANACKER dat de commissies inderdaad niet mogen gaan gelijken op de commissies ter bescherming van de maatschappij, die zich vaak opstellen als afzonderlijke, bijna machtsentiteiten zonder veel rekening te houden met wat gedurende het ganse detentieverloop met de persoon in kwestie allemaal gedaan werd en die vaak ook weinig rekening houden met de expertises die op het werkveld verricht worden. Ik hoop dat de V.I.-commissies wel degelijk de behoefte zullen voelen om op dat terrein ook samen te werken en meer dan een vergaande interesse zullen tonen naar de expertises en adviezen toe die door onze diensten worden opgesteld. In de commissies ter bescherming van de maatschappij wordt vaak compleet afzonderlijk een beslissing genomen zonder dat er rekening wordt gehouden met de adviezen die worden aangereikt.

Guy Michel: Eerst en vooral zou ik toch willen stellen dat ik het niet helemaal eens ben met hetgeen gesteld wordt in verband met de multidisciplinaire commissie en met name met de analogie die gemaakt wordt met de commissie ter bescherming van de maatschappij. Ik ben principieel voorstander van de keuze van een commissie, al was het maar omwille van het multidisciplinaire karakter ervan. Ik heb hier wel een andere bedenking bij. Hoewel ik vermoed dat het bedoeling is dat geopteerd wordt voor een voltijds magistraat als voorzitter van de commissie, vind ik hierover niets terug in de tekst. Wanneer de functie van magistraat-voorzitter slechts als een bijkomende job wordt beschouwd, zoals het bijvoorbeeld gebeurd is bij de commissie ter bescherming van de maatschappij, dan stel ik mij toch wel enkele vragen, aangezien het gevaar bestaat dat de commissie dan té zeer gedomineerd zal worden door de secretaris en de magistraat zelf onvoldoende op de hoogte zal zijn van het hele gebeuren. De functie van magistraat-voorzitter dient een voltijdse functie te zijn. Ik vind dit echter niet terug in de wettekst.

Freddy Pieters: Dit is wel degelijk terug te vinden in de Memorie van Toelichting. Er is trouwens een budget voorzien om voltijds bijkomende magistraten aan te werven, zowel voor de zetelende magistratuur als voor de magistraten van het parket.

Wauter Van Laethem: Ik wil ook nog even ingaan op de centrale rol die de Minister van Justitie toebedeeld krijgt in de V.I.-procedure. Het feit dat iemand van de penitentiaire administratie als assessor in

de commissie zetelt doet immers de vraag rijzen naar de mate van onafhankelijkheid van dit commissielid ten aanzien van zijn administratie. Hoe kan het fundamenteel principe van onafhankelijkheid werkelijk gegarandeerd blijven? Bestaat er niet het gevaar dat deze persoon tijdens zijn mandaat op de vingers zal gekeken worden en wordt er van hem niet te veel verwacht dat hij de adviezen van bijvoorbeeld de Minister van Justitie, die toch zijn overste is, volgt?

Freddy Pieters: Er is nergens een verplichting ingeschreven dat de assessor-straftuitvoering of de assessor-sociale reïntegratie een ambtenaar moet zijn. Het kan ook iemand zijn uit de academische wereld of iemand met ervaring op het terrein, zoals een advocaat bijvoorbeeld. Alleen is er vijf jaar ervaring in de straftuitvoering vereist.

Martine Puttaert: Naar mijn mening is de multidisciplinariteit van de samenstelling van de commissie nogal eenzijdig opgevat. In de samenstelling van de commissie is er geen sprake van om er iemand bij te betrekken die vertrouwd is met de problematiek van het slachtoffer en de filosofie van de victimologie. Het gaat enkel om personen die vertrouwd zijn met de reclassering of ervaring hebben met de straftuitvoering. Ik vind dit weinig sterk wanneer men bijkomend ook de zwakke positie van het slachtoffer sowieso al mee in beschouwing neemt. Men had naar mijn gevoel toch meer aandacht kunnen besteden aan de slachtofferproblematiek in de samenstelling van de commissie. Bij de besprekingen in de werkgroep straftuitvoering is daar trouwens voor gepleit, ook van de kant van de magistratuur en met name door de parketmagistraat. Vanuit de vrees dat slachtoffers een grote impact zouden kunnen hebben bij de V.I.-besluitvorming, zeker wanneer ze zouden kunnen worden gehoord door de commissie, meende de parketmagistraat dat het opportuun zou zijn dat iemand met ervaring in de slachtofferproblematiek in de commissies zou zetelen. Hierdoor zou een soort van veiligheid ingebouwd worden, omdat als zodanig de mogelijkheid wordt geboden om het verhaal in zijn juiste context te plaatsen en te nuanceren. Men is daar nooit op willen ingaan en dat is jammer.

Wilfried Meyvis: Ik ben het daar toch niet mee eens omdat op die manier een eenzijdige invulling aan de sociale reïntegratie wordt gegeven. De notie sociale reïntegratie omvat volgens mij ook de reclassering van de gedetineerde versus de situatie van het slachtoffer. De assessor-sociale reïntegratie moet iemand zijn die de verschillende dimensies kan bekijken. Wanneer er een aparte assessor-slachtoffers in de commissie zou zetelen doet men ook de basisdoelstelling van de wet geweld aan. Doelstelling van de wet is niet om slachtoffers mee te laten beslissen over de vervroegde invrijheidstelling, maar wel in de besluitvorming de dimensie en de problematiek van het slachtoffer een plaats te geven en mee in rekening te brengen. Een assessor-slachtoffers zou een heel ander karakter geven aan de procedure en aan de besluitvorming omdat een vertegenwoordiger van de slachtoffers mee gaat beslissen over vervroegde invrijheidstelling. Volgens mij moet men de criteria voor de functie van de assessor-sociale reïntegratie maar zo opstellen dat dit mensen zouden zijn die ook gevoelig zijn voor de slachtofferdimensie.

Lieve Baeyens: Niet alleen de assessor-sociale reïntegratie, maar ook de andere leden van de commissie zullen zeker rekening moeten houden met het slachtoffer.

Martine Puttaert: Dat zou natuurlijk ideaal zijn. Ik ben het er heel erg mee eens mochten wij mensen hebben binnen de straftuitvoering die daar zicht op hebben en er rekening mee zouden houden. Alleen bestaat die traditie helemaal niet en zijn er nog maar weinig mensen die vertrouwd zijn met de slachtofferproblematiek. De assessor-slachtoffers hoeft ook niet iemand te zijn vanuit de slachtofferhulp, wellicht is dat ook niet wenselijk. Maar toch had ik graag iets meer garanties gehad dat ook het aspect van de slachtoffers in de commissie vertegenwoordigd zou zijn. En dat is dus niet het geval. Voor wat de samenstelling van de commissies betreft, is het misschien ook beter om, in plaats van een onmiddellijke aanstelling van de commissieleden voor een periode van drie jaar, de termijn, althans in het begin, op te splitsen, bijvoorbeeld in een periode van één en een periode van twee jaar. Ik vrees alleen maar wie in de commissie gaat zetelen en wat men ervan terecht gaat brengen. Een opsplitsing van de termijn kan misschien een pragmatische oplossing zijn.

Lieve Baeyens: In verband met de assessor-sociale reïntegratie heb ik nog een bedenking. Welk profiel heeft deze assessor, welke ervaring moet deze persoon kunnen voorleggen, en welke diplomaverenissen worden er gesteld? Een econoom, een historicus, een burgerlijk ingenieur die bijvoorbeeld vijf jaar lid is van een beschermingscomité, kan in aanmerking komen voor een benoeming als assessor-sociale reïntegratie, maar een maatschappelijk assistent die door bevordering in niveau 1 kwam niet. Ik zou dan ook willen voorstellen om de tekst in die zin aan te vullen dat ook iemand die door een bevorderings-examen in niveau 1 werkt, in aanmerking komt voor een aanwijzing als assessor-sociale reïntegratie. En dat in beide gevallen een basisdiploma menswetenschappen vereist is.

Tony Peters: Ik heb een nogal grondige bemerking bij het basisconcept dat achter de commissie schuilt. Uiteraard ben ik er voorstander van dat de commissie multidisciplinair is samengesteld en dat men voor dit model gekozen heeft. Maar wanneer ik kijk naar het functioneren van die commissie, en de rol die ze vervult in het voorbereiden en het nemen van de beslissing over de voorwaardelijke invrijheidstelling, dan meen ik dat ze nog té traditioneel geconcipeerd is en in functie van het bestaande. De commissie vervult een haast uitsluitend receptieve functie. Eerst krijgt zij informatie vanuit de strafinstelling en vervolgens worden er verschillende stappen gezet in de opbouw van de informatie volgens een bepaald model, met een stuk stroomlijning op het centraal bestuur, Dienst Individuele Gevallen en Gratie. Vandaar komt de informatie, op een bepaalde wijze verwerkt, terecht bij de commissie. In Canada daarentegen neemt dergelijke commissie een veel onafhankelijker positie in, in de zin dat zij op een meer pro-actieve wijze zelf informatie kan opvragen, toegang heeft tot alle mogelijke informatie en ook geëquipeerd is met personeel dat in staat is om die informatie volgens haar inzichten te verwerven en te verwerken en voor te bereiden zodanig dat zij in zeer grote onafhankelijkheid een beslissing kan nemen. Wanneer ik naar het voorliggende wetsontwerp kijk, zie ik, ook in de toelichtingen, te weinig de pro-actieve rol die de commissie zou moeten vervullen in het zelf opbouwen en opvragen van informatie. Hetzelfde geldt voor wat de toegang betreft die de commissie kan krijgen tot alle mogelijke nuttige informatie en voor wat het onafhankelijke gebruik van deze informatie betreft. Het is natuurlijk goed dat men, aansluitend bij heel het concept van de detentie, de detentieplanning, de uitwerking en uitvoering van het detentieplan, en de inschakeling van de verschillende middelen, degelijke informatie toelevert, maar toch zou ik voor wat de opbouw van de informatie betreft een veel pro-actievere rol voor de commissie willen bepleiten. De equipering van de commissie blijft beperkt tot een griffier. Met dergelijke omkadering is het onmogelijk om rond alle dossiers pro-actief informatie op te bouwen. Zodoende blijft men voor de opbouw van informatie zeer afhankelijk van derden.

Isabelle Storme: Met betrekking tot de pro-actieve rol die Tony PETERS graag zou toegemeten zien aan de commissies, wil ik toch opmerken dat die pro-actieve rol, waarbij verwezen wordt naar het Canadese systeem, ook gezien moet worden tegen de achtergrond van het daar gehanteerde systeem van detentietraject dat al van bij het begin op een heel andere filosofie geënt is.

John Vanacker: De Wet op de Bescherming van de Maatschappij voorziet de mogelijkheid dat de voorzitter in dringende gevallen beslissingen kan nemen. Dat is in deze wet niet voorzien. Denkend aan de mogelijkheid tot voorlopige invrijheidstelling in afwachting van een voorwaardelijke invrijheidstelling, zou het wenselijk zijn dat de laagdrempeligheid van een voorzitter groot is en dat die over de mogelijkheid kan beschikken om beslissingen te nemen, hetzij op basis van de verklaringen van de mensen die de voogdij uitoefenen, hetzij op basis van de mededelingen van de mensen die in de gevangenis werken en een acuut geval hebben, iemand voor wie bijvoorbeeld een dringende opname voorzien moet worden.

Freddy Pieters: Dit zal geregeld worden in de Beginselenwet omdat dit duidelijk een materie van hoogdringendheid is en de voorwaardelijke invrijheidstelling overstijgt.

2. De notie van een herstel- en reïntegratiegerichte invulling van de detentie

Tony Peters: Ik zou willen opmerken dat het uiteraard zeer goed is dat ook in het kader van een wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling aandacht wordt besteed aan het slachtoffer. Dat wordt op dit

ogenblik erkend als zeer belangrijk en dat mag dus niet ontbreken. Een enorm prealabel is evenwel dat dergelijke bekommernis voor het slachtoffer ook stoelt op een aandacht die over het geheel van de strafrechtelijke bemoeienis met delinquentie moet lopen. Alleen maar aandacht hebben voor het slachtoffer in het kader van de beslissing over de voorwaardelijke invrijheidstelling komt veel te laat en dreigt dan een polariserende betekenis te krijgen. Als men het daartoe zou beperken, kan het alleen maar faliekant aflopen. Aandacht voor het slachtoffer bij de beslissing over de voorwaardelijke invrijheidstelling heeft maar zin wanneer reeds bij de vaststelling van de feiten, bij de interventie van het parket, en op ieder moment van het strafproces de aandacht voor het slachtoffer aangescherpt wordt. Er zijn nu al heel wat indicaties voor deze groeiende aandacht voor het slachtoffer, en allerlei interventiemodaliteiten op het niveau van maatregelen en straffen, dat en meer in het kader van de strafuitvoering. Experimenten worden aangekondigd die de detentie in een herstelgericht perspectief moeten oriënteren. Het is maar wanneer dit soort cultuur geïntegreerd wordt in het kader van de strafrechtsbedeling dat de aandacht voor de slachtofferdimensie bij de V.I.-besluitvorming zin heeft. Voorwaarde om dit in deze context goed te laten verlopen is dus dat het gebaseerd is op voorafgaande gelijkaardige interventies. Het belang van het slachtoffer bij de beslissing over de voorwaardelijke invrijheidstelling dient in een slachtoffer- en herstelgericht perspectief teruggekoppeld te worden naar de beslissing over de keuze van de straf, de maat van de straf, de uitvoeringsmodaliteiten van de straf, het detentieproject, het detentietraject en de uitvoering ervan.

Wilfried Meyvis: Deze opmerking brengt mij bij het concept zelf waarop de wet is gebaseerd. In feite is heel het wetsontwerp gebaseerd op een fictie, een constructie op los zand, aangezien het uitgaat van de notie van sociale reïntegratie en het concept van de Oriëntatienota van een herstel- en reïntegratiegerichte detentie. Wat in de Oriëntatienota nog een concept was, iets wat nog in de grootst mogelijke mate gerealiseerd moest worden, wordt nu in het wetsontwerp voor waar en bestaand aangenomen. In feite bouwt men dus een wet op basis van de notie van een reïntegratie- en herstelgerichte detentie, die in de praktijk nog niet gerealiseerd is.

Voorzitter: Is het juist dat ik een wat andersoortige appreciatie meen te ontwaren? Waar eerst werd gesteld dat er toch heel wat aanzetten tot een herstelgericht detentie waar te nemen zijn, worden daar nu toch enkele vraagtekens bij geplaatst.

Wilfried Meyvis: Ik ben heel sceptisch over de mate waarin op dit ogenblik al sprake zou kunnen zijn van een reïntegratie- en herstelgerichte detentie. Ik volg de Minister van Justitie wanneer hij in de Oriëntatienota stelt dat er wat dat betreft de grootst mogelijke lacunes zijn in ons gevangeniswezen en wanneer hij de uitbouw van een herstel- en reïntegratiegerichte invulling van de detentie als de toekomstige opdracht van het gevangeniswezen vooropstelt. De Minister verwijst naar het gebrek aan vorming, scholing, onderwijs, hulpverlening enz., naar de bevindingen van het Europees Comité ter preventie van folteringen dat één en ander bevestigd heeft, naar de noodzakelijke valorisering van de samenwerking met de Gemeenschappen. Hoewel de actuele situatie wordt beschreven als een zeer grote lacune waar eigenlijk nog alles moet gebeuren, is het wel op basis van een detentie die reïntegratie- en herstelgericht is opgevat, dat deze wet wordt geconcipieerd. Ik stel vast dat de greep op de gedetineerden aanzienlijk versterkt wordt in de zin van een grotere selectiviteit. Dit kan je trouwens heel goed aflezen uit de wet, zoals blijkt uit de formulering van de contra-indicaties, de verbetering van de adviesverlening via de versterking van de OBE's, de scherpere diagnostisering en advisering met betrekking tot seksuele delinquenten waar heel specifieke interventies voor in gereedheid worden gebracht, de oprichting van een speciaal wetenschappelijk centrum voor zware delinquenten, de oprichting van de V.I.-commissies. Daartegenover staat dat, in verhouding, de greep van gedetineerden om invloed te hebben op hun eigen situatie, om verantwoordelijkheid te nemen en greep te krijgen op hun eigen reclasseringsplan niet versterkt wordt. De instrumenten om hun eigen situatie te beïnvloeden worden hen niet aangereikt. Dat is natuurlijk helemaal niet correct, het is alsof men een examen afneemt zonder de studenten de leerstof te hebben aangeboden.

Tony Peters: Ik wil toch even preciseren dat wij niet op een verschillend spoor zitten. Het is juist dat op het vlak van de uitvoering van de vrijheidsberovende straf nauwelijks indicaties voor een herstel- en reïntegratiegerichte benadering aanwezig zijn. De indicaties zijn veel meer en veel explicieter aanwezig op het niveau van het parket, waar tot een afhandeling van de zaak kan worden gekomen met aandacht voor het slachtoffer. Op het parket beschikt men nu trouwens ook over een dienst slachtofferonthaal. In de context van de uitvoering van de vrijheidsberovende straf beschikken we wel over circulaire's die wijzen op het belang van de betaling van de burgerlijke partij. Deze circulaire's dateren al van zeer lang geleden en zijn niet in datzelfde concept tot stand gekomen. Daar dient dus heel veel werk te gebeuren op het vlak van de slachtoffer- en herstelgerichtheid in de uitvoering van de vrijheidsberovende straf. In die zin zitten we op hetzelfde spoor.

John Vanacker: De opening die wordt gecreëerd naar de figuur van het slachtoffer toe, vinden we belangrijk. Er zijn inderdaad een aantal aanzetten geweest naar het slachtoffer toe die de laatste jaren enorm uitgebreid werden. Wanneer ik denk aan het boek dat u in 1989 samen met Johan GOETHALS schreef en dat als titel *De achterkant van de criminaliteit* had, en zie wat er nu bezig is, dan spreek je niet meer over de achterkant maar over een andere kant van de criminaliteit. Wat de concrete uitvoering betreft zitten we met een aantal problemen. Het eerste probleem is dat we vanuit de gevangenis geen enkele expertise hebben om gedetineerden te gaan sensibiliseren voor herstel- en slachtoffergerichtheid. In dat verband dienen we toch een zeer duidelijke vraag te gaan stellen aan de Vlaamse Gemeenschap, aan de diensten voor slachtofferhulp, en aan de mensen die de opleiding verzekeren binnen de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing. Uiteindelijk verliep het gevangenisverblijf van de gedetineerde en ons werk in een sfeer van wat ik haast 'polariseren' zou durven noemen. Wij hadden de dader en dat had niets te maken met het slachtoffer. Nu is er een grotere bereidheid om te werken naar slachtoffer- en herstelgerichtheid toe, maar blijkt dat er te weinig expertise aanwezig is. We moeten er bovendien ook op letten dat dit niet té minimalistisch ingevuld wordt. Er zijn trouwens een aantal aanzetten in de wet die het concept al wat minimalistisch maken. Concreet denk ik dan bijvoorbeeld aan het slachtoffer dat uitdrukkelijk moet laten weten dat het wenst gehoord te worden en aan de nogal eenzijdige gerichtheid op de seksuele problematiek. In die zin zitten we voor een aantal zaken eigenlijk met het slachtoffer in de enge zin van het woord. De man of vrouw die nog altijd schrik heeft als gevolg van een inbraak, valt blijkbaar niet onmiddellijk onder de bedoelde categorie. Verder stel ik mij ook de vraag wat er gaat gebeuren met straffen onder de drie jaar en wat in dat verband in de Beginselenwet voorzien zal worden. Men moet er rekening mee houden dat men nu slechts spreekt over straffen vanaf drie jaar, waarvoor die slachtoffergerichtheid in het kader van de V.I.-procedure omschreven is. Volgens recente gegevens komt slechts 18 % van de totale gedetineerdenpopulatie vrij onder die noemer van voorwaardelijke invrijheidstelling. De vraag stelt zich ook wat we bijvoorbeeld gaan doen met iemand die geïnterneerd is, met iemand waarvoor een bewindvoerder aangesteld is en die geen beheer heeft over zijn eigen goederen. Wat gaan wij doen met een beklaagde die al zijn verhaal- en verweermiddelen uitput, op een bepaald moment definitief veroordeeld wordt en in aanmerking komt voor de voorwaardelijke invrijheidstelling? Gaan wij pas op dat moment spreken over het slachtoffer of moeten we er met hem over gaan spreken vanaf het moment dat hij aangehouden is, terwijl hij de feiten ontkent, wat trouwens zijn recht is, gedurende lange tijd blijft ontkennen, en door de rechter veroordeeld wordt niettegenstaande zijn ontkennen. In de praktijk voorzie ik toch een aantal serieuze problemen wanneer we de idee van herstelgerichtheid daadwerkelijk doorheen het hele detentietraject, d.i. vanaf de status van beklaagde, laten doorlopen.

Guy Michel: Aansluitend bij hetgeen Tony PETERS ook gezegd heeft, zou ik toch ook duidelijk willen stellen dat de relatie tussen de dader en het slachtoffer volledig uitgeklaard dient te worden, reeds vanaf het moment van het vooronderzoek. Uiteindelijk is het dan de rechter ten gronde die bij de oplegging van een vrijheidsberovende maatregel rekening moet houden met de mogelijkheden die hiermee worden uitgesloten of worden aangeboden om het slachtoffer ter hulp te komen. Als de slachtofferdimensie pas op het ogenblik van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan de orde wordt gesteld, is het uiteraard te laat. Men staat dan inderdaad vaak voor een onmogelijke positie omwille van het feit dat er zoveel tijd verloren is gegaan zonder dat er iets concreets werd gedaan. Bovendien is het voor het slachtoffer heel

vaak ook een heropening van een aantal wonden die misschien aan het helen waren. Ik meen dat het op het ogenblik van de voorwaardelijke invrijheidstelling vooral het veiligheidsaspect is dat een rol speelt in verband met de voorwaarden die gesteld worden aan de voorwaardelijke invrijheidstelling. De slachtoffers hebben slechts een inbreng op het vlak van de regeling van de schade en dat moet in de voorafgaande fasen besproken worden. Er is voor de slachtofferhulp bijgevolg een belangrijke taak weggelegd om deze problematiek reeds aan te kaarten bij de rechter ten gronde. Er zijn veel rechters die, zij het meestal voor kleine misdrijven, heel wat problemen van de slachtoffers oplossen, en bij de oplegging van een opschorting of een uitstel inspelen op de regeling van de schade. Voor de zwaardere misdrijven ligt dit natuurlijk moeilijker, omdat het probleem van de burgerlijke partij daar vaak onoplosbaar is geworden.

Voorzitter: De betrokkenheid van het slachtoffer in deze materie is dus gedoemd om minimaal te blijven als deze niet ingebed is in een zeer bewuste betrokkenheid van het slachtoffer op procedureel vlak in de eerder fasen.

Wilfried Meyvis: Dat is juist maar intussen staat wel in het wetsontwerp dat, zeer vaag omschreven, de houding van de veroordeelde tegenover het slachtoffer een tegenindicatie voor voorwaardelijke invrijheidstelling kan zijn. Daartegenover staat dat niet voldaan is aan de voorwaarde van een herstelgerichte detentie. Op dit ogenblik is er geen klare kijk op wat de mogelijkheden zijn voor gedetineerden om iets goed te maken ten aanzien van het slachtoffer, om aan herstel te doen, om schadeloos te stellen. Nochtans zal dit wel een beoordelingselement zijn op het ogenblik van de besluitvorming in verband met de voorwaardelijke invrijheidstelling. De detentie hoort anderzijds ook reïntegratiegericht te zijn. Ook die randvoorwaarde is niet gerealiseerd. Is het dan wel opportuun een wet goed te keuren indien niet voldaan is aan de randvoorwaarden om goed te kunnen functioneren?

Tony Peters: Via dergelijke discrepantie tussen de principes die men in het wetsontwerp inschrijft en de gekende praktijk, kan men inderdaad terecht komen in een situatie waarbij noch de rechtsbescherming noch de rechtsgelijkheid wordt gerespecteerd. Naar mijn mening mag men bij de afweging van een voorwaardelijke invrijheidstelling natuurlijk enkel teruggaan op concrete projecten, voorstellen of praktijken die bestaan in het kader van de strafuitvoering, om te beoordelen of iemand er inderdaad gebruik van heeft gemaakt, er gebruik van heeft willen maken, of zich geëngageerd heeft in dat soort mogelijkheden. Men kan de herstelgerichtheid van het detentieverloop in aanmerking nemen voor de beslissing tot voorwaardelijke invrijheidstelling, maar men kan een kandidaat voor voorwaardelijke invrijheidstelling daar natuurlijk niet op beoordelen wanneer zich in de concrete context waarin hij opgesloten is geen herstelgerichte mogelijkheden hebben voorgedaan. Anders komen we in een situatie terecht waar rechtszekerheid en rechtsgelijkheid afwezig zijn.

Martine Puttaert: Wanneer het gaat over herstelgerichtheid, dan gaat het zeker ook over iets anders dan financieel herstel. Ik kan u verzekeren dat de naastbestaanden absoluut niet geïnteresseerd zijn in het vergoeden van de burgerlijke partij. Waar zij wel interesse voor hebben, is in eerste instantie waar die man, wanneer hij vrijkomt, gaat wonen. Van iemand die kinderen uit de buurt misbruikt heeft, wil men absoluut niet dat die persoon daar opnieuw in dezelfde buurt gaat wonen. Daar is het die slachtoffers vooral om te doen, en niet over het betalen van schadevergoeding. Het is trouwens algemeen geweten dat de meeste gedetineerden nauwelijks iets van hun schulden kunnen afbetalen. Als ik mij niet vergis, is er nauwelijks 25 % dat ooit maar iets betaalt. Daar moeten we ons dus totaal niet op verkijken. Het moet gaan om andere herstelgerichte elementen dan uitsluitend het financiële aspect ervan.

John Vanacker: Ik denk toch dat we al een grote stap verder zouden zijn, mocht er al meer aandacht besteed worden aan de burgerlijke partijen qua afbetaling. Op dat vlak vrees ik een aantal problemen met ons cliënteel, m.n. het onvermogen cliënteel versus de hold-upper. We hebben immers ook een cliënteel dat zware misdaden pleegt, veel geld kan ophoesten zowel om een goede advocaat te betalen als om, wanneer dit nodig zou zijn, ook schadeherstel te doen. Daartegenover staat dan de onvermogen de gedetineerde. In de Memorie van Toelichting wordt gesproken over schijnaanpassing tijdens de detentie.

Nu kan ik mij ook perfect voorstellen dat, wanneer je veel geld hebt, je ook makkelijker bereid zal zijn om een inspanning te doen naar de slachtoffers toe.

Lieve Baeyens: We zijn momenteel volop bezig met de screening van een aantal dossiers van personen die in voorwaardelijke of voorlopige vrijheid zijn. Wat daarbij opvalt is dat inderdaad bijna al die mensen geldproblemen hebben en voor een groot deel leven van het bestaansminimum. Het gebeurt dan inderdaad regelmatig dat burgerlijke partijen door die mensen niet betaald worden. Maar een algemene indruk is wel, we hebben hierover nog geen concrete cijfers, dat wie een inkomen heeft en wie werkt, de burgerlijke partij wel betaalt. Dat is toch een positieve vaststelling.

John Vanacker: Uit het recente rapport over de praktijk van de bemiddeling in strafzaken, waarbij het vergoeden of herstellen van de schade één van de mogelijke modaliteiten is, blijkt dat slachtoffers vaak al zeer tevreden zijn wanneer hun schade vergoed is. We hebben het dan natuurlijk wel over een bijzonder type van misdrijven met een duidelijk afgebakende bovengrens voor de strafmaat en waarvoor ook niet gedagvaard wordt. Daar moeten we rekening mee houden wanneer we de discussie voeren tussen enerzijds een aantal misdrijven die inderdaad traumatisch zijn, waar het slachtoffer nog steeds angst heeft en die persoon zeker niet wil zien of er ooit mee wil geconfronteerd worden, en anderzijds het overgrote deel van misdrijven waar het niet gaat over dergelijke vormen van traumatische ervaringen.

Lieve Baeyens: In verband met de voorbereiding van de voorwaarden wil ik ook nog duidelijk vermelden dat onze dienst bezig is met de ontwikkeling van een vormingsaanbod op dit vlak. We geven nu ook al aan om van bij het begin van de detentie aandacht te hebben voor slachtoffers. Tijdens de interview en werkbesprekingen komt dit thema regelmatig aan bod.

Isabelle Storme: Ook tijdens de recente vormingsdagen voor de nieuwe psychologen en maatschappelijke assistenten werd door Dr. VANDENBROUCKE heel expliciet gesteld dat er meer gewerkt moet worden rond het slachtoffer en dat er meer in die zin bevraagd moet worden. Men is er dus wel degelijk mee bezig.

3. De positie van het slachtoffer in de V.I.-procedure

Voorzitter: Deze interventies stellen ook duidelijk de problematiek van de positie van het slachtoffer aan de orde. Met name worden hiermee vragen opgeroepen naar de betrokkenheid van het slachtoffer in de V.I.-procedure.

Martine Puttaert: Ik vind het een serieuze beperking dat slachtoffers enkel bij de procedure worden betrokken als de commissie beslist dat dit kan of in de gevallen bepaald door de Koning. Er is bijgevolg dus zeker geen sprake van om alle slachtoffers bij de procedure te betrekken. Het is misschien ook goed om te vragen aan welke dossiers er concreet gedacht wordt. Voor zover bekend viseert men levensdelicten op kinderen, seksuele misdrijven op kinderen, en nog een aantal zeer vaag omschreven feiten die zware traumatische gevolgen zouden hebben voor het slachtoffer. Het gaat uitsluitend over deze misdrijven.

Wilfried Meyvis: En het slachtoffer dat zichzelf manifesteert.

Martine Puttaert: Maar het gaat niet om alle slachtoffers. Er is op een aantal plaatsen in het wetsontwerp ook sprake van het belang van het slachtoffer, maar wat is een legitiem en direct belang?

John Vanacker: Ik heb in dit verband ook nog een andere opmerking. In het wetsontwerp staat dat het slachtoffer geen partij is in het geding. Het slachtoffer kan wel opgeroepen en gehoord worden, hetgeen belangrijk kan zijn in het kader van de formulering van slachtoffergerichte voorwaarden. Vraag hierbij is evenwel in welke mate het horen van het slachtoffer en het formuleren van slachtoffergerichte voorwaarden losgekoppeld kan worden van de al of niet toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Verder wordt in het wetsontwerp ook gesteld dat het personeelscollege, de vroegere personeelsconferen-

tie, rekening moet houden met de slachtoffergerichtheid. Hier rijst de vraag naar het beschikbare instrumentarium om in ons advies op zorgvuldige wijze een beslissing te nemen die dan beoordeeld kan worden door de commissie. Bij de gevangenisdirecteurs bestaat er de vrees dat we het uiteindelijk over twee verschillende zaken zullen hebben. De gevangenisdirecteurs werken met de gedetineerde en peilen naar zijn houding tegenover het slachtoffer, een slachtoffer dat trouwens volledig 'afwezig' is. De commissies daarentegen kunnen het slachtoffer horen en de voorwaarden bijsturen. Is het dan zo dat het personeelscollege de voorbereidende werkzaamheden uitvoert die vervolgens door de commissie worden afgerond met de volledige contouren rond de slachtofferproblematiek of is het daarentegen zo dat het personeelscollege bij wijze van spreken volwaardig kan beslissen net zoals de commissie dat kan doen, en gelijke dingen worden beoordeeld zodanig dat zowel de commissie als het personeelscollege ten volle tot hun recht komen?

Martine Puttaert: Blijkbaar moet het slachtoffer ook zelf telkens het initiatief nemen. Nochtans is niet voorzien welke procedure hiervoor gevolgd moet worden. Waar moet het slachtoffer zijn verzoek indienen, bij wie, volgens welke procedure, hoelang op voorhand, ...? Hierover wordt in het ontwerp helemaal niets gezegd. Uit ervaring weten we dat slachtoffers die dat willen, dat op allerlei manieren overal duidelijk proberen te maken, bij de gevangenis, bij de personeelsconferentie, bij de Minister. Maar het kan toch niet dat men bepaalde zaken voorziet zonder duidelijke procedure. Als men dit voorziet, moet er ook een duidelijke procedure en een instantie voorzien zijn waar de verzoeken ingediend kunnen worden.

Wilfried Meyvis: Dit vinden we niet terug in het wetsontwerp maar in de procedure die op dit ogenblik van kracht is met betrekking tot het raadplegen van slachtoffers in het kader van de V.I.-besluitvorming. Deze procedure verloopt via het parket, nl. de verbindingsmagistraat en de onthaalassistent voor slachtoffers. Slachtoffers worden persoonlijk gecontacteerd en op dat ogenblik zou hen meegedeeld moeten worden dat zij kunnen verzoeken om gehoord te worden, om op de hoogte gebracht te worden van de beslissing. Men zou hen dan ook geëigende standaardformulieren kunnen aanreiken om zo'n verzoek te formuleren. Dit is uiteraard iets dat de nodige zorg verdient. Er functioneert nu een procedure *ad hoc* en het is in dat kader dat dit probleem opgelost zou kunnen worden.

Martine Puttaert: Maar dat geldt alleen maar voor de gevallen door de Koning bepaald, namelijk seksuele delicten op kinderen en levensdelicten op kinderen.

Wilfried Meyvis: En de slachtoffers die zich manifesteren, die naar de Minister van Justitie schrijven.

Voorzitter: Moet de procedure niet helderder en toegankelijker uitgewerkt worden?

Freddy Pieters: Ja, maar dat zal geregeld worden bij koninklijk besluit.

Martine Puttaert: Maar zelfs wanneer men een goed uitgewerkte procedure voorziet voor bepaalde door de Koning omschreven gevallen, blijven er nog altijd slachtoffers die niet onder die bepaalde categorieën vallen, maar wel dit recht hebben als zij erom verzoeken. Indien er niets voorzien is om dit recht te laten gelden, hoe gebeurt dit dan?

Voorzitter: Waar, wanneer en in welke termen?

Martine Puttaert: Precies.

Wilfried Meyvis: Hiermee is uiteraard ook heel de kwaliteit van de omgang met slachtoffers, door justitie, door politie, en door de hulpverlening in het geding. Ik ben het ermee eens dat misschien niet voor 100 % tegemoet gekomen wordt aan de verwachtingen, frustraties en rancuneuze gevoelens van de slachtoffers wanneer zij de dader, die tot een lange straf veroordeeld wordt voor bijvoorbeeld een delict ten aanzien van hun kind, na verloop van enkele jaren vervroegd zien vrijkomen. Volgens mij kan

dit alleen maar gecompenseerd worden door een zeer degelijke en goed georganiseerde informatieverstrekking en begeleiding van de slachtoffers, ook na de straftoemeting. Op dit vlak wordt toch een zeer grote lacune vastgesteld eens de straf is uitgesproken. Vaak weten slachtoffers eigenlijk niet goed wat nu eigenlijk de draagwijdte van de straf is, wat er gebeurt met de veroordeelde, hoe het strafuitvoeringssysteem functioneert, en waarop het systeem van vervroegde invrijheidstelling is gebaseerd. Dit zou in feite toch veel duidelijker en zorgvuldiger uitgelegd moeten worden. Op dit ogenblik is er geen enkel instrument, geen enkele brochure of publicatie voorhanden om het slachtoffer op een degelijke manier te informeren over het verloop van de strafuitvoering. Daaraan zal nog verder gewerkt moeten worden. Dit is een inspanning die in het verlengde van deze wet ligt en een nog te realiseren randvoorwaarde uitmaakt.

Voorzitter: Hoe kan de positie van het slachtoffer verbeterd worden: waar, wanneer, hoe, met welk bereik, met welke consequenties, enz.?

Wilfried Meyvis: Om een kort voorbeeld aan te halen. De onthaalassistenten voor slachtoffers kregen recent een nieuwe opdracht om bepaalde slachtoffers in het kader van de V.I.-procedure te contacteren en hen hierover te informeren. In dat kader hadden ze voor zichzelf een vormingsprogramma opgezet om zich beter op deze taak voor te bereiden. Eén van de vormingsmomenten die geprogrammeerd werden, droeg de titel 'Hoe brengen wij een slecht nieuws-bericht'. Blijkbaar percipiëren de onthaalassistenten hun taak dus eerder als het overbrengen van een slecht nieuws-bericht dan het meedelen van de boodschap dat Justitie de slachtoffers wil ontzien, voor een stuk in hun slachtofferschap wil erkennen en wil betrekken bij een zaak die het slachtoffer persoonlijk aangaat. Op dit vlak is dus nog heel wat werk te doen.

Tony Peters: Ik ben het eens met deze analyse van de positie van het slachtoffer in de V.I.-procedure. Mochten we op dit vlak een aanbeveling kunnen formuleren, dan zouden we stellen dat één en ander ontwikkeld moet worden in het kader van het slachtofferonthaalbeleid op het niveau van het parket. De taak van de onthaalassistent en de verbindingsmagistraat moet daar veel duidelijker uitgetekend worden. Zij moeten gevat kunnen worden. In welke termen en onder welke voorwaarden dat kan, zou in deze wet eigenlijk nader geëxpliciteerd moeten worden.

4. De contra-indicaties voor voorwaardelijke invrijheidstelling

Voorzitter: Aansluitend op de meer principiële bekommernis over het evenwicht tussen de dader- en slachtoffergerichtheid, wil ik nu ook even de aandacht vestigen op de problematiek van de tegenindicaties zoals die in Hoofdstuk I, artikel 2, 3° van het tweede wetsontwerp worden aangevoerd. Uitgegaan wordt van de theorie van de negatieve selectie. Dit betekent dat men voorwaardelijk in vrijheid wordt gesteld tenzij er tegenindicaties bestaan. Zijn de tegenindicaties voldoende helder geformuleerd, zijn ze voldoende evenwichtig in het kader van wat ook de basisfilosofie heet te zijn, nl. een goed evenwicht tussen rechtsbescherming voor de gedetineerde, de positie van het slachtoffer, en de bescherming van de samenleving, en moeten we de vermelde tegenindicaties zien als een limitatieve lijst?

John Vanacker: In feite zijn de gevangenisdirecteurs de eerste betrokkenen die de V.I.-procedure mee in gang zetten. Met betrekking tot het aspect van de tegenindicaties zijn we van mening dat men zeer duidelijk uitgaat van een negatieve selectie. Er wordt gesproken over de afwezigheid van ernstige tegenaanwijzingen die een serieus risico inhouden. Elementen die in aanmerking genomen moeten worden zijn o.a. de reclasseringsmogelijkheden en de persoonlijkheid van de veroordeelde, het gedrag van de veroordeelde tijdens de detentie, het risico op het plegen van nieuwe strafbare feiten en de houding van de veroordeelde tegenover de slachtoffers. Ik heb hier toch een aantal bemerkingen over. Ten eerste is, voor wat de reclasseringsmogelijkheden van de gedetineerde betreft, en mensen die binnen de gevangeniscontext werken weten dat maar al te goed, het tijdspectief enorm belangrijk voor de uitwerking en regeling van de concrete reclassering, zoals bijvoorbeeld op het vlak van werk, woonst, relatiebehoud, etc. Ten tweede heeft men in het wetsontwerp blijkbaar duidelijk de bedoeling gehad om

de criteria voor de voorwaardelijke invrijheidstelling in een toekomstgericht perspectief te bekijken, in de zin dat gekeken moet worden naar de kansen op reïntegratie en dat de detentie, zoals die verlopen is, voor een stuk beoordeeld moet worden, niet op het vlak van incidenten, want dat staat duidelijk vermeld in de Memorie van Toelichting, maar wel op basis van bijvoorbeeld de persoonlijkheid van de veroordeelde. Hierover zijn we zeer duidelijk: dit is nog altijd geen positieve wetenschap. 'Zero-risk' bestaat niet, en dat staat trouwens ook in de Memorie van Toelichting. Mensen die moeten oordelen over dossiers stellen maar al te vaak vast dat men mensen ziet terugkomen in de gevangenis waarvan men dat nooit verwacht had, en een aantal andere mensen nooit meer terugziet hoewel men ze eigenlijk zeer weinig kans gaf. Het risico op het plegen van nieuwe strafbare feiten, en dat staat ook in de Memorie van Toelichting, wordt voor een deel bepaald door de situatie waarin mensen terechtkomen en het is niet altijd voorspelbaar hoe die situatie er concreet uit zal zien. Er zijn mensen die op een bepaald moment een partner vinden en uiteindelijk komen tot een maatschappelijk aangepast bestaan. Daarnaast zijn er ook mensen die tijdens hun voorwaardelijke invrijheidstelling een relatiebreuk oplopen en opnieuw strafbare feiten gaan plegen. De vraag is dan ook hoe goed men dit kan proberen te omschrijven, 100 % precisie is onmogelijk. Het zal altijd een afweging blijven van die vijf factoren onderling, dat staat ook in de Memorie van Toelichting. Om het zeer cru uit te drukken, vergissingen zullen *noodzakelijk* blijven, anders is er geen wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling nodig, moet geen herroeping of opschorting voorzien worden.

Wauter Van Laethem: Ik wil toch opmerken dat de criteria die in het wetsontwerp opgesomd worden, in feite niets nieuws inhouden. Deze criteria staan reeds vermeld in de wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling, in het koninklijk besluit op de voorwaardelijke invrijheidstelling en in alle circulaires, op één uitzondering na en dat is de houding ten aanzien van het slachtoffer. Voor het overige houdt de opsomming van de tegenindicaties en het principe van de negatieve selectie, die al bij circulaire vaststond, *de facto* niets nieuws in. Ik vraag mij trouwens af of dit iets nieuws zal brengen. Het zal voortaan gewoon de commissie zijn die er uiteindelijk over oordeelt. De criteria die toentertijd of nu gehanteerd worden zullen evenwel dezelfde zijn. Ik zie daar in feite geen fundamenteel verschil.

Wilfried Meyvis: De contra-indicaties zijn nu wettelijk geïnventariseerd en gedetineerden zullen er scherper op worden aangesproken. Tegenover de contra-indicaties staan evenwel ook de positieve mogelijkheden voor gedetineerden om de contra-indicaties weg te werken of te beïnvloeden. De vraag die ik me in dit verband stel is, welke greep de gedetineerde heeft op het beïnvloeden van zijn eigen situatie, op het wegwerken van de contra-indicaties. Naar mijn mening is daar niet aan voldaan. Maar toch gaat men dit hanteren als een criterium. De eerste notie is dat de veroordeelde een reclasseringsplan moet kunnen voorleggen waaruit zijn bereidheid en zijn inspanning tot reïntegratie blijkt. De randvoorwaarden daartoe zijn evenwel niet gerealiseerd. Ik wil in dit verband trouwens ook opmerken dat, voor wat het aanbod van de positieve mogelijkheden betreft, de Gemeenschappen in dit land een zeer belangrijke verantwoordelijkheid dragen. Aan de Gemeenschappen werd door de Wet van 8 augustus 1980 uitdrukkelijk de opdracht toebedeeld in te staan voor de sociale hulpverlening aan gedetineerden met het oog op hun sociale reïntegratie. De Gemeenschappen moeten deze maatschappelijke ondersteuning concreet vorm en inhoud geven. Het is dan ook opmerkelijk dat noch in de Memorie van Toelichting, noch in de wet enige referentie wordt gevonden naar de opdrachten van die andere overheid die op dit vlak verantwoordelijkheid draagt. In zekere zin wordt men hier dus ook geconfronteerd met een institutioneel probleem, omdat men in deze federale wet de bereidheid en inspanning van gedetineerden gaat beoordelen op aspecten waarvoor men voor een belangrijk deel afhankelijk is van het aanbod van de Gemeenschapsoverheden. Een evaluatie van de gedetineerden zal meteen ook een evaluatie zijn van de Gemeenschapsbijdragen. Kan men dit, geformuleerd in institutionele termen, allemaal eenzijdig en zonder overleg stipuleren? Het is juist dat de concrete bijdrage van de Gemeenschappen onvoldoende duidelijk, onvoldoende zichtbaar, en onvoldoende uitgewerkt is. Maar dan lijkt het mij dat, wanneer men deze wet op een degelijke wijze wil invoeren, de Gemeenschapsbijdrage eerst verduidelijkt moet worden. Bijgevolg kan deze wet volgens mij niet in werking treden voordat de Gemeenschappen hun politiek ten aanzien van gedetineerden verduidelijkt en geconcretiseerd hebben.

Isabelle Storme: In dit opzicht wil ik een kort voorbeeld uit de praktijk aanhalen dat één en ander kan illustreren. Hoewel de mogelijkheid tot reïntegratie één van de belangrijkste criteria is, krijg ik vanuit bepaalde gevangenen meer en meer het signaal dat bijvoorbeeld seksuele delinquenten die zich extramuraal willen laten begeleiden, geen begeleider meer vinden omdat deze begeleiders die verantwoordelijkheid niet meer op zich willen nemen. Op den duur gaan we daar natuurlijk in een patsituatie terechtkomen, waarbij een gedetineerde zich moet laten begeleiden, zich ook wil laten begeleiden, maar geen begeleider meer vindt om zich te laten begeleiden. Eerst zal dus inderdaad uitgeklaard moeten worden welke inbreng de Gemeenschappen zullen doen vooraleer iets wordt opgelegd waarvan achteraf zal blijken dat er nooit aan voldaan kan worden.

Lieve Baeyens: We kunnen wellicht verwachten dat het samenwerkingsakkoord tussen Justitie en de Gemeenschappen, voor de seksuele delinquenten, een aantal dingen op gang zal brengen.

Tony Peters: Wanneer ik nog even terugkom op de pro-actieve rol van de commissie, behoort het volgens mij, juist vanuit het standpunt van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid, tot een belangrijke taak van de leden van de commissie om niet alleen informatie toegespeeld te krijgen over wat er gebeurd is en welke de mogelijke tegenindicaties zijn, maar ook pro-actief informatie op te vragen over de mate waarin de betrokkene de nodige kansen heeft gekregen of niet heeft gekregen, en over wat in de onmiddellijke toekomst zijn kansen moeten zijn. Indien er tegenindicaties bestaan, moet men degene die de detentie organiseerde bevragen over wat er tijdens de detentie is aangeboden, welke informatie daarover beschikbaar is, en wat in de onmiddellijke toekomst verwacht kan worden om tot een nieuwe oordeelsvorming te kunnen komen. Hierbij is ook voor de advocaat uiteraard een belangrijke rol vastgelegd.

Lieve Baeyens: Ik zou in dit verband toch ook even de aandacht willen vragen voor een aantal zwakkere groepen. Er zijn in de gevangenis namelijk een aantal mensen die geen familie hebben en naar een onthaalhuis moeten gaan, die geen werk hebben en er ook geen zullen vinden omdat ze te oud zijn en omdat ze geen persoonlijke mogelijkheden hebben en die zullen moeten leven van het bestaansminimum. Deze mensen zullen heel zwak staan, maar ook voor hen moet naar kansen gezocht worden.

Wilfried Meyvis: Ik vind dat deze wet ook erg in het teken staat van de bescherming van de maatschappij. Dit is terecht en ik kan ten volle onderschrijven dat men zeer voorzichtig moet zijn. Het is overigens niet toevallig dat het eerste wetgevend initiatief na de zaak DUTROUX betrekking heeft op de gedetineerden, degenen die men het gemakkelijkst en het eerst kan treffen, en niet op de politie of de magistratuur. Maar deze wet stelt ook in alle scherptheid de vraag welke rechten men als samenleving aan gedetineerden wil geven. Niet alleen hoe men hen wil controleren en hoe men hen daarop wil aanspreken, maar ook welke rechten men hen als samenleving wil geven, zodanig dat ze in de uitoefening ervan daarop ook aangesproken kunnen worden. Gedetineerden zelf claimen geen rechten maar achten zich van alle rechten verstoken. Ze zijn door hun eigen schuld in de gevangenis beland en menen daarom geen aanspraak te mogen maken op rechten. Het is vooral in deze context dat ik spreek over het recht op maatschappelijke ondersteuning. Gedetineerden zijn in extreme mate afhankelijk van wat de samenleving hen wil geven. Ik heb het gevoel dat dit niet evenwichtig is uitgebouwd in de wet.

5. De positie van de gedetineerde in de V.I.-procedure

Voorzitter: Met deze laatste interventie komen ook de rechten van de verdediging binnen de V.I.-procedure in het vizier.

Guy Michel: Wat mij vooral dwarszit in het wetsontwerp is dat men wel tegenindicaties heeft voorzien, terwijl de gedetineerde zelf niet op de hoogte wordt gesteld van een negatieve beslissing, wanneer het personeelscollege meent dat de voorwaarden tot voorwaardelijke invrijheidstelling niet vervuld zijn. Er is in het wetsontwerp geen enkele verplichting opgenomen om de gedetineerde hierover te informeren, laat staan om hem te informeren over welke voorwaarden niet vervuld zijn. Vraag is ook of de advocaat en de gedetineerde de procedure kunnen opstarten en of de raadsman en de gedetineerde inzagerecht

hebben in het dossier, buiten de vier dagen voor de behandeling van de zaak door de commissie. Hoewel voorzien is dat de gedetineerde de directeur kan verzoeken de V.I.-procedure op te starten wanneer het personeelscollege driemaal na elkaar beslist om geen positief advies tot V.I. te formuleren, is in het wetsontwerp geen enkele verplichting opgenomen om de gedetineerde te informeren over deze voorafgaande negatieve beslissingen. Er is dus uiteraard ook geen enkele verplichting om de gedetineerde in te lichten over de redenen waarom geen voorstel tot V.I. werd opgesteld. Na een derde aanmaning komt de gedetineerde wel aan bod, maar dan krijgt hij dat te horen vier dagen voordat de commissie de zaak behandelt. Ik vind het dus essentieel dat de betrokkene ten minste te weten komt wanneer het personeelscollege afwijst of uitstelt en waarom er wordt uitgesteld. Verder moet men ook niet drie maanden voor het verstrijken van het 1/3 of 2/3 van de straf de gedetineerde in kwestie op de hoogte brengen over de voorwaarden die vervuld moeten zijn. Daar moet al vanaf het begin van de detentie aan gewerkt worden. De gedetineerde in kwestie moet dan ook zijn inbreng kunnen hebben, hij zou moeten weten over welke instrumenten hij beschikt en daar heeft de advocatuur een belangrijke rol in te spelen. Ik heb er helemaal geen bezwaar tegen dat het monopolie van een advocaat op een bepaald punt wordt doorbroken. Het is dus goed dat er andere mensen zijn die die rol op zich nemen. Maar wat toch essentieel is, is dat men heel het systeem van de communicatie wel meer au sérieux neemt en in een formele procedure heeft gegoten, zonder dat daar inhoudelijk evenwel veel tegenover staat. Als advocaat kunnen wij er niet aan werken omdat we er geen enkel zicht op hebben, en uiteindelijk is het het personeelscollege dat bepaalt hoe de voorwaarden worden ingevuld. De advocatuur weet niet hoe het personeelscollege dit doet, en beschikt niet over de mogelijkheid om er nog iets aan te veranderen op het moment dat dat theoretisch gezien nog mogelijk zou zijn.

Freddy Pieters: Ik wil hierbij opmerken dat in het eerste ontwerp werd verwezen naar 'de personeelsconferentie zoals opgericht door de Koning'. In een wet kan evenwel niet verwezen worden naar een koninklijk besluit dat reeds bestaat. Vandaar dat nu in het wetsontwerp wordt verwezen naar het personeelscollege zoals het door de Koning zal worden opgericht. In de Memorie van Toelichting zal u trouwens merken dat onder meer voor wat de memorie van de raadsman en ook heel de procedure voor het personeelscollege betreft, eigenlijk de procedure zoals ze nu bestaat, min of meer zal opgenomen worden.

Guy Michel: Wanneer men in artikel 3, § 2 van het wetsontwerp stelt dat, indien het personeelscollege van oordeel is dat de voorwaarden om voor V.I. in aanmerking te komen niet vervuld zijn, het advies ter kennis gebracht moet worden van de commissie en de Minister, men evenzeer de betrokkene zelf hiervan op de hoogte kan stellen.

John Vanacker: Als gevangenisdirecteurs zijn we zelf ook niet gelukkig met het feit dat er drie keer kan uitgesteld worden zonder rechterlijke toetsing. Er zijn op dit vlak nochtans een aantal mogelijkheden. Men kan eventueel een beroepsmogelijkheid voorzien telkens het college afwijst, men kan een aantal criteria inbouwen, bijvoorbeeld dat geen beroep mogelijk is wanneer het college op basis van een specifieke grond afwijst, en/of een andere specificering vooropstellen. Zeer concreet denk ik hierbij aan de hangende zaken. Hierover heerst de grootste onduidelijkheid: is dit een zaak die nog in onderzoek is? Moet het duidelijk zijn dat er volgens het parket gedagvaard zal worden? Moet er al gedagvaard zijn? Wat met zaken die voor lange duur door de rechtbank uitgesteld zijn of waar er op het niveau van het parket geen schot in komt? Verder wil ik er ook op wijzen dat we in het kader van een gesprek met magistraten hebben gepolst naar de mogelijkheid om in het vonnis te motiveren waarom er een gevangenisstraf wordt opgelegd en wat van deze straf wordt verwacht. Eigenlijk was dit een nogal ontgoochelend gesprek. Hoewel ook onder gevangenisdirecteurs er niet iedereen voorstander van was om rechters te laten bepalen wat wij moeten doen, bleken de verwachtingen van de rechters met betrekking tot de gevangenisstraf quasi uitsluitend op het punitieve vlak gelegen te zijn. We hebben dit ook soms vastgesteld met de commissie ter bescherming van de maatschappij. Aan de commissie ter bescherming van de maatschappij is reeds een aantal maal gevraagd wat hun perspectieven in verband met de geïnterneerden zijn en hoe hier op een constructieve wijze kan worden samengewerkt. Het heeft geen zin aan een reclassering te werken wanneer al op voorhand bijna per definitie geweten is dat de commissie afwijzend

zal reageren. De commissie is op deze vragen niet ingegaan en bekijkt deze problematiek uitsluitend vanuit een rechterlijk standpunt, in de zin van 'vat ons met uw voorstellen en wij zullen zeggen wat wij ervan vinden'. Naar de gedetineerden toe ligt dit zeer moeilijk. Men gaat aan de reclassering werken om dan achteraf vast te stellen dat er niets van komt. Idealiter zouden we met de commissie moeten kunnen samenwerken om te zoeken, niet naar de zero-risk-momenten, maar wel naar de momenten waarop de reclasseringskansen maximaal zijn. En dan kan er aan de gedetineerde een soort *incentive*, een soort prikkel gegeven waarbij hem duidelijk wordt gemaakt dat er een aantal kansen voorhanden zijn en dat de commissie op dat vlak ook akkoord gaat. Wanneer de V.I.-commissie zodanig wordt opgevat dat zij zich uitsluitend vanuit een rechterlijk receptief standpunt opstelt, dan zal een groot deel van de potentiële werkzaamheid van het commissiemodel verloren gaan. In dat geval zal de commissie eerder sterk aanleunen bij een soort van strafuitvoeringscommissie naar analogie met een strafuitvoeringsrechter.

Wauter Van Laethem: Met betrekking tot de commissie wordt er in het ontwerp ook gesteld dat de beslissing gemotiveerd moet worden. Men zou dergelijke motiveringsverplichting ook makkelijk kunnen doen gelden ten aanzien van de beslissingen van het personeelscollege, maar men moet dan wel vermijden dat typeformuleringen worden gehanteerd. De beslissing zou gemotiveerd moeten worden naar analogie met hetgeen hierover in het Strafwetboek staat. De strafrechter moet zijn straf motiveren, hij moet erover nadenken, en hij moet aan de verdachte of veroordeelde uitleggen waarom hij die specifieke straf heeft gekozen of die combinatie van straffen heeft gekozen. Het is belangrijk dat er zowel voor de commissie als voor het personeelscollege een motiveringsverplichting wordt ingeschreven, waarbij de concrete beslissing inhoudelijk zorgvuldig wordt beargumenteerd. Verder staat in het wetsontwerp ook dat de zaak niet in het openbaar behandeld wordt. Dit is misschien ingegeven uit pragmatische overwegingen, bijvoorbeeld om te veel transferts te vermijden, maar ik denk dat het toch ook een belangrijk rechtsstatelijk of fundamenteel beginsel is dat een zaak in het openbaar wordt behandeld. Misschien kan men dit oplossen door te stellen dat de zitting in principe niet openbaar is en in de gevangenis kan doorgaan, maar dat de gedetineerde na verloop van tijd, bijvoorbeeld na een aantal weigeringen, wel het recht kan hebben om de zitting in het openbaar te laten plaatsvinden, zodat iedereen kan horen wat er gebeurt. Bij wijze van uitzondering zou de administratie of de commissie dan eventueel kunnen beslissen dat de openbaarheid van de zitting de openbare veiligheid in het gedrang zou brengen. Ik vind het toch wel belangrijk dat er voor de gedetineerde ten minste een mogelijkheid bestaat om zijn zaak in het openbaar te laten behandelen. Er wordt in het ontwerp nogal categoriek bepaald dat alles achter gesloten deuren gebeurt.

6. De vereiste van eenparigheid voor bepaalde V.I.-beslissingen

Voorzitter: Artikel 4, § 4 van het tweede wetsontwerp voorziet in bepaalde gevallen een vereiste van eenparigheid bij de beslissing tot voorwaardelijke invrijheidstelling. Hoe moet deze ongedifferentieerde vereiste van eenparigheid geapprecieerd worden?

John Vanacker: Als federatie hebben we hier een aantal opmerkingen over. Wanneer men de rechtsprincipes in beschouwing neemt, is eenparigheid vereist wanneer dat in het nadeel van de verdachte speelt, bijvoorbeeld in het geval van onmiddellijke aanhouding bij een straf van minder dan een jaar waartegen verzet is aangetekend. Ook over een strafverzwaring moet er unanimiteit zijn. Wat we hier nu zien is dat er binnen de door de wet bepaalde voorwaarden om in vrijheid gesteld te worden, een onderscheid wordt gemaakt tussen categorieën van gedetineerden en tijdstippen waarop men vrij kan gaan. Een gedetineerde, veroordeeld met wettelijke herhaling tot een straf van negen jaar, die dus 2/3 van zijn straf moet uitzitten, kan op het tijdstip van deze toelaatbaarheidsdatum zonder unanimiteit vrij gaan. We spreken hier dan over een recidivist met een behoorlijke straf. Een primair met een straf van bijvoorbeeld vier jaar moet evenwel met unanimiteit beoordeeld worden om tussen 1/3 en de helft van zijn straf vrij te gaan, terwijl de kans groot is dat die man veel minder gevaarlijk is dan de recidivist. Uiteindelijk kan men zich de vraag stellen waarom er een onderscheid gemaakt moet worden. Wellicht is deze oplossing er gekomen als reactie op de voorstellen om de 1/3-regel af te schaffen, om de toelaatbaarheidsdrempel op trekken tot de helft van de straf, of om een systeem van niet-samendrukbare straffen in te voeren,

zoals onder meer ook in de Memorie van Toelichting te lezen staat. Wij zijn de mening toegedaan dat de invrijheidstelling tussen 1/3 en de helft van de straf niet aan een unanimité gebonden mag zijn, maar beoordeeld moet worden zoals al de andere zaken. De wet voorziet de mogelijkheid om op 1/3 vrij te gaan, bij wettelijke herhaling op 2/3. Dit en de tegenindicaties vanuit de persoon zijn de criteria die in aanmerking genomen moeten worden, niet meer en niet minder. Het is toch zeer contradictorisch om enerzijds te stellen dat de wet reïntegratiegericht opgevat is, en anderzijds onnodige of niet te verantwoorden belemmeringen of grendels in te voeren om de vervroegde invrijheidstelling te bemoeilijken, los van de persoon van de gedetineerde.

Wauter Van Laethem: Ik ben het daar volledig mee eens. Deze regel wordt gezegd ingegeven door een bekommernis voor de bescherming van de maatschappij. Wanneer men van al de verschillende instanties een advies krijgt en twee van de drie commissieleden voldoende vertrouwen hebben in de reïntegratiemogelijkheden en in het niet-recidiveren van de V.I.-kandidaat, dan denk ik dat er voldoende garanties aanwezig zijn voor de bescherming van de maatschappij. Dan hoeft men ook geen extra barrière in te bouwen.

Voorzitter: Blijkbaar is iedereen het er mee eens dat het volstaat dat de beslissingen bij meerderheid worden genomen.

Wilfried Meyvis: Eigenlijk is deze unanimité-regel ook een illustratie van het feit dat men het uitgangspunt waarop men de wet grondvest, toch niet voor 100 % vertrouwt. Blijkbaar heeft men zelf zijn twijfels over de reïntegratie- en herstelgerichte invulling van de periode die aan de invrijheidstelling voorafgaat. In feite ondergraaft men hiermee het eigen uitgangspunt dat aan de grondslag ligt van de wet.

Voorzitter: Er leeft dus sterk het gevoel dat de wet eerder ingegeven is door de bekommernis van de Minister om het beheersingsdenken te versterken. Dit in tegenstelling tot hetgeen de wet op het eerste gezicht suggereert, nl. dat geopteerd wordt voor een risicodragende resocialisatie.

Tony Peters: Aansluitend op hetgeen reeds werd gezegd, meen ik zelf ook dat er in de voorziene procedure voldoende garanties aanwezig zijn om iemand niet in vrijheid te stellen. Daar moet geen extra conditie aan toegevoegd worden, want ik vrees dat die inderdaad sterk contra-productief zal zijn voor de werkelijke uitvoering van deze wet.

Voorzitter: Zijn we het erover eens dat voor alle categorieën bij meerderheid beslist moet worden of zijn er toch bepaalde categorieën die aan de unanimité-regel onderworpen kunnen worden?

John Vanacker: Ik denk dat een langere detentie, indien ze niet zinvol blijkt, ook gevaarlijk is. Men gaat nog altijd uit van de idee dat, wanneer iemand de helft van zijn straf heeft uitgedaan en er iets gebeurt, hij dan toch ten minste de helft van zijn straf heeft uitgezeten. Alsof dat voor de slachtoffers de pil zal vergulden of dat men daarmee makkelijker zijn handen in onschuld kan wassen.

7. De afwezigheid van een beroepsmogelijkheid voor de gedetineerde en het slachtoffer

Voorzitter: Een ander element dat ter discussie staat, en waaraan reeds werd gerefereerd, is het cassatieberoep (Hoofdstuk 6 van het ontwerp) en de hele problematiek omtrent de afwezigheid van een beroepsmogelijkheid tussen de beslissing van de commissie en de mogelijkheid tot cassatie.

John Vanacker: Het is jammer dat er een beroepsmogelijkheid ontbreekt. De ervaring met betrekking tot de wet op de bescherming van de maatschappij leert toch dat cassatieberoep als enig verhaalmiddel in feite zeer beperkt blijft.

Guy Michel: In feite is er sprake van een dubbel veto. Ten eerste bestaat er de mogelijkheid voor de personeelsconferentie om de zaak drie maal uit te stellen, dus een jaar uitstel. Ten tweede is er, zoals gezegd, ook geen beroepsmogelijkheid tegen de beslissingen van de commissie voorzien. Wanneer men een beroepsmogelijkheid zou voorzien en deze mogelijkheid zou beperken tot één beroepskamer, krijgt men naar mijn gevoel wel een stroomlijning die té zwaar gaat wegen, omdat het dan eigenlijk één magistraat is die het hele beleid zal bepalen. De rol van de Minister, waarnaar John VANACKER reeds eerder verwees, is misschien even onwenselijk, maar ik vraag mij af of het opportuun is dat één man het beleid zou bepalen. In de procedure die nu voorzien is, zal het het Hof van Cassatie zijn dat deze rol kan opnemen, maar de vraag is maar of het Hof van Cassatie erin geïnteresseerd is een beleidsfunctie te gaan waarnemen. Ik denk dat er best wel geopteerd werd voor een recht op beroep, maar met een soort van geïnstitutionaliseerde wisselwerking tussen magistraten.

John Vanacker: In een democratische rechtsstaat behoren twee aanleggen toch tot de normale procedure. Het niveau van het personeelscollege kan in de huidige stand van zaken niet gelden als een eerste aanleg, maar enkel als een opstart van de procedure. In feite moeten er zowel ten aanzien van de beslissing van het personeelscollege als ten aanzien van de beslissing van de commissie beroepsmogelijkheden voorzien worden. Dit lijkt mij een vereiste om te komen tot een gezonde procedure die de vergelijking kan doorstaan met andere procedures.

Wauter Van Laethem: Ik sluit me hier bij aan, en onthou ook de opmerking van Guy MICHEL, m.n. dat het gevaar bestaat dat één beroepscollege voor het hele nationale grondgebied snel overbelast kan geraken en dat de instelling van slechts één dergelijk college wellicht ook niet wenselijk is. Het is, vanuit het standpunt dat er in een rechtsstaat twee aanleggen moeten zijn voor elk geschil, misschien eerder aangewezen het eerste geschil te voeren voor het personeelscollege, omdat het debat daar op meer informele wijze, t.t.z. in mindere mate onderworpen aan procedurale eisen, gevoerd kan worden. De commissie zou dan als beroepsinstantie ingesteld kunnen worden. De gedetineerde moet dan natuurlijk wel een initiatiefrecht verkrijgen voor het personeelscollege, zij het dat daar een aantal restricties aan verbonden kunnen worden, bijvoorbeeld dat de zaak maar om de zes maanden behandeld kan worden.

John Vanacker: Het wetsontwerp is evenwel niet zo opgevat.

Wauter van Laethem: Ik denk in elk geval dat het verkeerd is om geen beroepsinstantie in te voeren en dat het ook niet opportuun is om boven de V.I.-commissie nog te voorzien in een andere commissie die als beroepsinstantie zou fungeren.

Guy Michel: Het personeelscollege is nu enkel maar een adviesinstantie, en de instelling van dit college als een vorm van eerste aanleg vereist uiteraard een heel andere procedure. Ik vind trouwens ook dat zowel cassatie als beroep mogelijk moet zijn want dat is natuurlijk niet hetzelfde.

John Vanacker: Het is inderdaad zo dat het personeelscollege alleen adviserend optreedt, maar *de facto* kan het wel gedurende een jaar beslissingen nemen.

Voorzitter: Een belangrijk element is natuurlijk ook dat de cassatiegronden veel beperkter zijn, en voor de leek kan de term cassatieberoep wel eens misleidend zijn. Aangezien cassatie niet opgevat kan worden als een andere vorm van beroep, kan men dus stellen dat in het huidige ontwerp voor wat de beslissing en de materiële elementen van de beslissing ten gronde betreft, helemaal geen beroep mogelijk is.

Freddy Pieters: Ik wil hierbij toch een aantal opmerkingen maken. Eerst en vooral bestaat er de idee om op middellange termijn de bevoegdheden van de V.I.-commissies uit te breiden naar de internering, de probatie en de terbeschikkingstelling van de regering toe. In die zin gaat er wel een zekere case-load ontstaan. Men zou dan kunnen terugvallen op de klassieke idee van een aantal commissies met daarboven per Hof van Beroep een beroepsinstantie. Een andere mogelijkheid zou erin kunnen bestaan dat er

nationaal twee colleges of twee kamers van een hoger college worden ingesteld waarbij men dan ook zou voorzien om er meer mensen in te laten zetelen. Als zodanig zou het gevaar voor monopolisering veel minder sterk aanwezig zijn. Dit zijn trouwens ook elementen waar in het kader van de Beginselenwet aandacht aan besteed zal worden.

Martine Puttaert: Ik wens er toch ook op te wijzen dat ook de slachtoffers geen beroepsmogelijkheden hebben. Wanneer ze niet gehoord worden zijn ze geen partij, en ze kunnen daar geen beroep tegen instellen. Tegen de beslissing van de commissie kunnen ze trouwens ook geen beroep instellen. Ik stel mij hierbij de vraag of daar ooit aan gedacht is geworden, en wat de redenen zijn voor de keuze die men uiteindelijk heeft gemaakt. Ik kan mij voorstellen dat slachtoffers zich daar toch wel vragen bij stellen; ze horen een vonnis, iemand wordt veroordeeld tot een aantal jaren gevangenisstraf, de persoon in kwestie komt veel vroeger vrij, en het slachtoffer heeft daar geen enkel verweermiddel tegen.

Freddy Pieters: In de Memorie van Toelichting en in de artikelsgewijze bespreking wordt zeer duidelijk verwoord dat ervoor geopteerd is het slachtoffer niet als partij in het geding te erkennen. Wanneer men uitgaat van deze stellingname, kan men aan het slachtoffer uiteraard ook geen beroepsmogelijkheid toekennen. Dit is een zeer duidelijke optie waarover er ook gediscussieerd is geweest. Het Canadese systeem, waarbij aan het slachtoffer wel een belangrijke rol wordt toegekend bij de V.I.-besluitvorming, roept trouwens ook heel wat bedenkingen op. In het systeem dat in het ontwerp wordt voorgesteld, krijgt het slachtoffer ruimte om gehoord te worden maar het is zeker niet het slachtoffer dat uiteindelijk ook over de voorwaardelijke invrijheidstelling zal beslissen.

Martine Puttaert: Ik ben er zelf ook helemaal geen voorstander van dat het slachtoffer als partij in het geding zou zijn, maar ik denk wel dat men ervoor moet zorgen dat men de slachtoffers niet meer belooft dan men kan waarmaken. Men weet ook goed hoe één en ander in de pers werd voorgesteld, alsof slachtoffers automatisch gehoord zullen worden, hetgeen natuurlijk niet het geval is. Ik vind dat men toch een zekere voorzichtigheid aan de dag moet leggen bij de mededelingen die aan de pers worden gedaan.

Freddy Pieters: Dat laat ik volledig voor rekening van de pers. Wat men ons in ieder geval niet kan verwijten, is dat de Memorie van Toelichting niet duidelijk zou zijn voor wat de positie van de slachtoffers met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling betreft. Ik ben het er mee eens dat er bijvoorbeeld op het vlak van de procedure een aantal punten zijn die in feite onvoldoende geregeld zijn, maar ik denk niet dat men kan zeggen dat de Memorie van Toelichting en het wetsontwerp onduidelijk zijn op het vlak van de positie van het slachtoffer.

8. De post-penitentiaire begeleiding en controle en de voorbereiding van de reclassering

Voorzitter: In Hoofdstuk 3, en vooral artikel 8 van het tweede ontwerp wordt de problematiek van het toezicht op de opgelegde voorwaarden besproken. In dat verband stellen zich toch een aantal problemen. Problemen in verband met de verhouding tussen de commissie en het hele veld van professionelen die in de therapie een rol spelen. Hoe kan vanuit de commissie toezicht worden gehouden op de realiteitswaarde en de effectiviteitswaarde van de therapie, en hoe verhoudt dit zich tot de vereiste van therapeutische autonomie, meer bepaald voor wat de opbouw van een goede vertrouwensrelatie en het beroepsgeheim van de therapeut betreft?

Lieve Baeyens: Met betrekking tot de formulering van de voorwaarden en de voorbereiding van de reclassering, wil ik stellen dat hiermee naar ons gevoel moet worden begonnen van bij het begin van de detentie en dat daar voortdurend aan gewerkt moet worden. Mensen moeten ook zelf hun voorwaarden mee kunnen helpen formuleren en zij moeten daar helemaal achter kunnen staan. Zij moeten weten waar ze aan beginnen en welke rol zijzelf en wij, als sociale begeleider, daarin spelen. We hopen dat we geen toezichthouder worden in de zin van loutere controle: sociale begeleiding houdt namelijk twee aspecten in, zowel begeleiding als toezicht. Wanneer we op de DMWS spreken over de diensten van

de Vlaamse Gemeenschap en externe diensten, dan spreken we over 'hulpverleners'. Wij hopen de 'begeleiders' te mogen zijn. Zoals het op dit ogenblik in de praktijk verloopt, wordt in de gevangenis door het psycho-sociaal team van bij de start van de detentie tot aan de reclassering gewerkt aan de voorbereiding ervan. Wij stellen voor dat de toekomstige begeleider in de laatste fase van de detentie contact opneemt met het team dat de persoon in kwestie in de gevangenis begeleid heeft, meedenkt over de reclassering en over eventuele gespecialiseerde externe diensten die aangesproken moeten worden, en contacten legt met die externe diensten om na te gaan of die dienst bereid is om die bepaalde persoon te begeleiden. De gedetineerde moet hierbij ook de gelegenheid hebben om die diensten te leren kennen, bijvoorbeeld door een bezoek van de externe dienst in de gevangenis of via uitgangspermissie of verlof. Hij moet de mogelijkheid hebben om eventueel al een begin van start van begeleiding of behandeling in te zetten. In elk geval moeten in de laatste fase van de detentie contacten gelegd worden, zowel met de sociale begeleider, degene die de verslagen overmaakt aan de administratie van het Ministerie van Justitie, als met de externe dienst die, in geval van bijzondere problematiek, de behandeling op zich zal nemen. Over de wijze waarop die contacten met externe diensten voorbereid worden, zullen door het samenwerkingsprotocol met de Vlaamse Gemeenschap, zowel met Volksgezondheid als met Welzijn, afspraken gemaakt worden. Daarin wordt gesteld welke diensten rapporteren, waarover gerapporteerd wordt en hoe de problematiek van het beroepsgeheim wordt opgelost. Een belangrijke vraag in dit verband is wat we doen met het beroepsgeheim wanneer gevoeld wordt dat, zonder dat er al echt sprake is van een 'noodtoestand', iemand opnieuw in dezelfde omstandigheden terechtkomt en één en ander wel eens uit de hand zou kunnen lopen.

Wilfried Meyvis: Het samenwerkingsprotocol heeft wel alleen betrekking op seksuele delinquenten.

Voorzitter: Eerder werd ook al aangehaald dat men blijkbaar toch nog onvoldoende behandelaars vindt, zelfs wanneer er een voldoende motivatie aanwezig is en alle voorwaarden voor een zinvolle therapeutische situatie vervuld zijn.

Isabelle Storme: Op dat punt zouden de Gemeenschappen moeten kunnen bepalen wie die begeleiding op zich wil nemen. Per provincie zouden er een aantal centra moeten zijn die daaraan kunnen voldoen. Zoniet zullen er in de toekomst heel wat problemen ontstaan. Ik heb intussen vernomen dat men bijvoorbeeld in de streek van Veurne, Ieper, Kortrijk zeer moeilijk een begeleiding kan vinden. Daar kom je dan tot situaties waarbij je mensen die in het Kortrijkse wonen een begeleiding moet laten volgen in een heel andere streek, bijvoorbeeld in Antwerpen of Gent. Op langere termijn is dat niet werkbaar, want hoe dichter de begeleiding zich situeert, hoe meer kans er bestaat dat de persoon niet gemotiveerd is om de begeleiding verder te zetten. Uiteraard spelen hier ook de financiële consequenties mee. Wanneer men, naast de vergoeding van het slachtoffer, wekelijks op begeleidingsgesprek moet gaan, dan kan dit op financieel vlak ingrijpende gevolgen hebben. Het is soms dan ook niet moeilijk te verstaan dat iemand vroeg of laat afhaakt. Dit moet dus ook in rekening worden gebracht.

Voorzitter: Er bestaat dus een reëel probleem wat de materiële condities betreft om dit te kunnen realiseren.

Lieve Baeyens: Dit is een zeer reëel probleem, maar ik denk dat de Vlaamse Gemeenschap bezig is met het motiveren van de diensten om zich te specialiseren, zeker voor wat de seksuele delinquenten betreft. Naast de seksuele delinquenten zijn er uiteraard nog een heel aantal andere mensen die ook voorwaarden opgelegd krijgen en zich bijvoorbeeld tot een dienst voor geestelijke gezondheidszorg moeten wenden. Dat was voordien ook al het geval, en het gaat hier toch ook om een grote groep.

Voorzitter: Een voorwaarde om op het relevante moment een goede samenwerking op te bouwen tussen de commissie en de behandelende instanties, is dat men al in een vroeg stadium de voorbereidende fase op de behandeling moet starten, en een betrokkenheid van het therapeutisch team met de kandidaat voor voorwaardelijke invrijheidstelling moet kunnen bewerkstelligen. Zijn daar de condities voor aanwezig?

Isabelle Storme: Ik heb de indruk dat er al heel wat equipes zijn die op die manier werken en de externe begeleiders zo vlug mogelijk *intra muros* proberen te betrekken. Maar blijkbaar beschikken die mensen ook niet altijd over de mogelijkheid om dergelijke afstanden af te leggen of om de nodige tijd hiervoor uit te trekken. Het is op hun niveau dat bekeken moet worden wat ze daar aan mogelijkheden voor kunnen vrijmaken. Er zijn diensten die gemakkelijk naar de gevangenis kunnen komen, maar er zijn ook diensten voor wie dit moeilijk ligt en die verwachten dat de persoon zelf naar hen toe kan komen via uitgangspermissie of penitentiair verlof.

Lieve Baeyens: De enige manier om dit op te lossen, is gedetineerden in hun eigen regio in de gevangenis te laten verblijven. Daar kunnen ze veel gemakkelijker contact hebben met de begeleider, met de diensten uit de omgeving, en natuurlijk ook met de familie. Een andere mogelijkheid is om een overplaatsing aan te vragen tegen het moment dat ze ongeveer vrij zullen gaan, zoals bijvoorbeeld ook in de Memorie van Toelichting wordt gesteld in verband met de overbrenging naar gespecialiseerde gevangenissen of participatie aan vorming of opleiding. Wanneer gedetineerden in de laatste fase van de detentie overgebracht worden naar de gevangenis in de regio waar ze zich zullen gaan vestigen, kunnen de contacten versoepeld worden en kunnen de contacten met de externe diensten en met de begeleider voorbereid worden. Wel is het dan zo dat de gedetineerde precies op dat cruciale moment geen contact meer heeft met de aanvankelijke equipe die hem misschien gedurende jaren in de gevangenis heeft begeleid (psychiater, psycholoog, maatschappelijk werker). En we weten allemaal dat juist deze laatste fase van de detentie een periode is van onzekerheid, spanning en onrust.

Voorzitter: Zijn er binnen de instelling in het kader van de resocialisatiegerichtheid voldoende condities vervuld om de behandeling voor te bereiden?

Lieve Baeyens: Er is momenteel veel te weinig personeel, maar we hopen wel dat er bijkomend personeel wordt aangeworven, voor de binnendiensten en ook voor de buitendiensten. Er is bij de buitendiensten in elk geval een grote bereidheid en ook al een begin van contactname met gedetineerden in de gevangenis aanwezig. We zijn nu trouwens ook al een jaar bezig met de voorbereiding van de samenwerking tussen de buitendiensten en de binnendiensten met het oog op de voorbereiding van de reclasering.

Isabelle Storme: Het is inderdaad een kwestie van tijdsinvestering. Wanneer men externe hulpverleners zo snel mee wil betrekken in dit hele proces, betekent dat een grote tijdsinvestering, tijd die men niet elders, bijvoorbeeld aan persoonlijkheidsonderzoek of aan andere zaken, kan besteden. Daarom is het wenselijk dat er nog meer middelen voor personeel worden vrijgemaakt.

John Vanacker: Ik heb in dit verband ook nog een randbemerking in verband met de rol van de gevangenisdirecteur in de V.I.-procedure. Ten eerste, wordt er van ons gevraagd op tien dagen tijd een verslag op te maken. We hebben toch wel een aantal bedenkingen bij de spoed waarmee dit moet gebeuren. Ten tweede beschikt de Minister over een termijn van twee maanden. De vraag is dan ook of de termijn wel rond kan geraken op drie maanden. Ik vind dat die termijn van tien dagen waarover we kunnen beschikken toch wel bijzonder kort is in vergelijking met de tijd waarover andere instanties kunnen beschikken.

Isabelle Storme: Ik denk dat deze laatste opmerking in verband met de verslaggeving ook van toepassing is op de verslaggeving van de psychosociale dienst. Voor bepaalde categorieën, nu vooral seksuele delinquenten, wordt een zeer intensief persoonlijkheidsonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek moet in feite afgerond zijn tien dagen voordat de persoon in kwestie voor het personeelscollege verschijnt. Daarnaast moeten ook voor heel wat andere gedetineerden verslagen gemaakt worden. In bepaalde gevangenissen zullen er problemen zijn om dit allemaal even diepgaand te kunnen uitvoeren wanneer er rekening mee gehouden wordt dat het niet ondenkbeeldig is dat per zitting van de commissie een case-load van bijvoorbeeld twintig gedetineerden zal worden gehaald. Dat betekent dan ook dat er tegen die tijd twintig verslagen geschreven moeten worden. Uiteraard begint men zo vroeg mogelijk met het onderzoek, maar men kan niet voor iedereen even diepgaand werken en dat levert soms wel wat moeilijkheden op.

Tony Peters: Ik ben in principe akkoord met de bemerking dat een periode van tien dagen té kort is, maar men moet wel goed voor ogen houden dat men over ten minste één derde van de totale strafduur, want dit is de minimumtermijn om voor V.I. in aanmerking te komen, beschikt om één en ander voor te bereiden.

Lieve Baeyens: In verband met de bijzondere voorwaarden wil ik ook nog even terugkomen op de screening. Wat we regelmatig zien, is dat sommige voorwaarden die worden opgelegd, helemaal niet controleerbaar zijn. De toezichthouder of de persoon die de controle moet uitvoeren, kan in een aantal gevallen bijvoorbeeld niet weten of iemand nog contact heeft met ex-gedetineerden, of iemand drankmisbruik pleegt, of iemand contact heeft met druggebruikers of plaatsen opzoekt waar drugs worden verkocht.

Isabelle Storme: Bij de voorbereiding van de reclassering is het uiteraard ook belangrijk dat men op voorhand enigszins kan inschatten wat de commissie concreet zal beslissen. Uit de praktijk met de commissies ter bescherming van de maatschappij blijkt bijvoorbeeld dat iemand in contact wordt gebracht met de psychiatrie, dat de psychiater akkoord gaat met de begeleiding, en dat op het ogenblik dat de tijd er rijp voor is, de commissie beslist om de zaak nog zes maanden uit te stellen, zonder dat men er zicht op heeft waarom iemand nog uitgesteld wordt wanneer hij onmiddellijk in een programma kan starten. Men moet er toch rekening mee houden dat hier tijd in geïnvesteerd wordt. Bovendien mogen we ook geen valse verwachtingen creëren naar de gedetineerden toe. Het mag niet zo zijn dat een gedetineerde zich gemotiveerd begint te voelen om bijvoorbeeld een bepaalde therapie te volgen, en op het moment dat het zover is, de hele zaak wordt afgewezen en het voor de gedetineerde in kwestie helemaal niet meer hoeft.

Freddy Pieters: Daar wordt men geconfronteerd met de scheiding der machten. Zoals in de Memorie van Toelichting te lezen staat, is de beslissing inzake voorwaardelijke invrijheidstelling een jurisdictionele bevoegdheid. Het is de rechter die beslist over geschillen inzake fundamentele vrijheden. In verband met de internering heeft bijvoorbeeld ook het Hof van Cassatie op een gegeven moment zeer duidelijk gesteld dat een commissie die bevoegdheid niet mag laten afhangen van een therapie die extramuraal georganiseerd kan worden. Dit kan dus niet, want dat is ongrondwettelijk. Ik begrijp uw bezorgdheid maar men moet natuurlijk ook de beperkingen van het wettelijk systeem kennen.

John Vanacker: Ik wil in dit verband ook nog graag iets zeggen over de post-penitentiaire begeleiding en de link met de penitentiaire begeleiding. We stellen vast dat het verslag van de oriëntatie- en behandelingseenheid alleen bij seksuele delinquenten opgenomen moet worden en niet algemeen als een essentieel stuk van de procedure voor de voorwaardelijke invrijheidstelling geldt. Wij vinden het nochtans essentieel, ook als erkenning naar de OBE toe, dat dit verslag een essentieel element van het dossier zou uitmaken dat niet alleen door de commissie geconsulteerd kan worden, maar ook als een instrument voor de post-penitentiaire begeleiding gehanteerd kan worden.

Lieve Baeyens: Het is bedroevend om vast te stellen hoe mager de inhoud is van de stukken die opgenomen zijn in het dossier dat wij bij de start van een begeleiding krijgen. Je moet met een begeleiding starten met tweemaal niets. We hebben onlangs een document gemaakt waarin we stellen wat er in feite allemaal in een dossier opgenomen zou moeten worden. Uiteraard moet het OBE-verslag het basisdocument zijn.

Isabelle Storme: Het is vandaag trouwens nog gesignaleerd geworden door een aantal psychologen van de gevangenis in Merksplas. Gedetineerden dreigen, bij manier van spreken, overgetest te worden, eerst bij de voorhechtenis, nadien nog eens in de gevangenis. Wanneer dat dossier niet mee naar buiten gaat, dan gaan de begeleiders van de buitendienst nog eens een onderzoek uitvoeren. Dergelijke manier van werken speelt natuurlijk ook mee in de reden waarom mensen op den duur afhaken.

Guy Michel: Met betrekking tot het toezicht op de naleving van de voorwaarden wordt in artikel 8 gesproken over 'de daarmee belaste diensten van het Ministerie van Justitie'. Hiermee worden dus de personeelsleden van de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing bedoeld?

Freddy Pieters: Oorspronkelijk was het de bedoeling de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing uitdrukkelijk te vernoemen. Maar uiteindelijk is toch gekozen voor een andere terminologie, omdat de benamingen van de diensten soms wijzigen en men daardoor het gevaar loopt dat de wetgeving al snel verouderd zou zijn.

Wauter Van Laethem: In de tekst staat dat de commissie ook een toezichtsbevoegdheid heeft over de personen die in V.I.-begeleiding zijn. Wat moet ik mij daar concreet bij voorstellen? Kunnen de commissieleden zelf contact zoeken met veroordeelden of voorwaardelijk invrijheidgestelden en hen concrete vragen stellen?

Freddy Pieters: Dit is in feite het administratieve toezicht. Naast een aantal beslissingen die de fundamentele vrijheden betreffen, hetgeen behoort tot de jurisdictionele bevoegdheid, bestaat er ook een administratief toezicht. Dit gebeurt vooral op basis van dossiers, maar niets belet dat een commissie iemand op een bepaald ogenblik vraagt om een aantal zaken te bespreken.

Voorzitter: In verband met de post-penitentiaire begeleiding en het toezicht op de naleving van de voorwaarden kunnen ook concrete vragen gesteld worden rond de draagwijdte van het beroepsgeheim.

Wilfried Meyvis: Het is zo dat de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing zich met betrekking tot de nazorg profileert als proces-begeleider die in het kader van een ondersteunende en motiverende begeleiding belast is met het toezicht op de naleving van de voorwaarden. In de uitvoering van deze taak worden ook andere voorzieningen ingeschakeld, zoals bijvoorbeeld centra geestelijke gezondheidszorg, de VDAB, onthaalhuizen, drughulpverleningsinstellingen, etc. Tussen de commissie, de ex-gedetineerde en de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing situeren zich dus ook een aantal andere organismen die misschien wel problemen kunnen maken over het beroepsgeheim. Er is in ieder geval een goede regeling nodig tussen enerzijds de betrokken hulpverlenings- en vormingsinstanties en anderzijds de mensen van de Dienst Maatschappelijk Werk Strafrechttoepassing die de buffer vormen tussen de hulpverleningsinstantie, de ex-gedetineerde en de commissie. Uiteraard kunnen zich daar problemen bij stellen.

Voorzitter: Hoe moeten we ons zo'n regeling voorstellen?

Freddy Pieters: Het gaat natuurlijk verder dan dat. Op een bepaald ogenblik is er bij de bespreking van het voorontwerp door de Ministerraad beslist dat er bij de discussie in het Parlement amendementen voorgelegd zullen worden om tot een regeling te komen, zodanig dat, wanneer mensen verplicht worden tot een therapie of een behandeling, er op één of andere manier een rapportering zal moeten gebeuren naar de commissie toe. En daar stelt zich onmiddellijk het conflict tussen enerzijds het beroepsgeheim en het vertrouwen dat een therapeut moet hebben ten aanzien van een cliënt, en anderzijds de bescherming van de maatschappij die toch vereist dat de commissie moet kunnen beschikken over inhoudelijke informatie die haar toelaat om, waar nodig, de V.I. te herroepen. Hier stelt zich een zeer ernstig probleem. Enerzijds bestaan er een aantal wettelijke regelingen rond het beroepsgeheim, maar anderzijds moet er ook een rapportering volgen op het ogenblik dat een behandeling niet wordt nagevolgd, dat zich bij de behandeling ernstige problemen stellen, of, nog anders geformuleerd, dat de openbare orde of de veiligheid van personen potentieel in gevaar komt.

Wilfried Meyvis: Men moet er ook voor opletten dat men de medewerking van die voorzieningen niet kwijtspeelt wanneer getornd wordt aan het beroepsgeheim of specifieke rapporteringsverplichtingen worden opgelegd. De begeleiding is toch ook voor een groot stuk gesteund op de medewerking van een brede waaier van voorzieningen. Het zou bijzonder jammer zijn als men die medewerking zou verliezen

op grond van dat soort juridische bepalingen waarvoor uiteraard ook goede gronden kunnen bestaan. Dit is een bijzonder netelige kwestie.

Lieve Baeyens: Ik wil in dit verband toch ook vermelden dat gedetineerden met de behandelaar en de justitiële begeleider een middelenverbintenis zullen ondertekenen waarin wordt vastgelegd welke informatie doorgespeeld wordt naar Justitie.

Wilfried Meyvis: Maar deze middelenverbintenis heeft enkel betrekking op seksuele delinquenten, die toch maar een bepaald deel uitmaken van de totale populatie.

Freddy Pieters: En wat men daarbij ook niet mag vergeten is dat zelfs de toestemming van de betrokkene de houder van het beroepsgeheim niet ontslaat van zijn beroepsgeheim.

Lieve Baeyens: Wat er tot nog toe voor seksuele delinquenten wordt voorgesteld is dat enkel informatie zal worden doorgegeven over het feit of de betrokkene al dan niet op de afspraak komt, op welke tijdstippen, en of hij medewerking betoont. Over de inhoud waaraan in de behandeling wordt gewerkt, zal niet worden gesproken. Maar het is inderdaad zo dat, wanneer de situatie zo ernstig wordt dat de veiligheid van anderen in gevaar komt, er contact gezocht zou moeten worden en overwogen moet worden of de begeleiding niet opgeschort moet worden en de V.I. eventueel herroepen moet worden.

9. De herroeping, schorsing en herziening van de voorwaardelijke invrijheidstelling

Voorzitter: Een belangrijke, en mijns inziens positieve nieuwigheid is hetgeen in het tweede wetsontwerp wordt voorgesteld onder Titel 2, met name de herroeping, schorsing en herziening van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Deze mogelijkheden zullen ongetwijfeld de flexibiliteit van de voorwaardelijke invrijheidstelling bevorderen.

Lieve Baeyens: Ik vind het zeer positief dat het nu mogelijk wordt de voorwaardelijke invrijheidstelling te schorsen zonder dat dit noodzakelijk een nieuwe gevangenzetting voor een lange periode met zich meebrengt. Men zal nu iemand opnieuw kunnen opnemen voor een periode van twee maanden en de zaken terug op een rijtje zetten. Er kunnen nieuwe afspraken gemaakt worden, er kan opnieuw gemotiveerd worden. Soms zijn mensen buiten helemaal gedesoriënteerd en krijgt men er geen vat meer op. Door hun aanhouding kunnen ze opnieuw wakker geschud worden zonder dat ze voor een lange periode opgesloten moeten worden.

Guy Michel: Als strafbepleiter heb ik wel wat problemen met bepaalde formuleringen zoals 'het plegen van nieuwe strafbare feiten gedurende de proeftijd' als grond voor een herziening, schorsing of herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Het blijft toch steeds een discussie indien de betrokkene de feiten ontkent. Naar mijn mening biedt enkel artikel 11, 2° voldoende garanties als mogelijke grond voor herroeping, schorsing of herziening van de voorwaardelijke invrijheidstelling, nl. wanneer in een in kracht van gewijsde gegane veroordeling wordt vastgesteld dat de voorwaardelijk invrijheidgestelde een misdaad of wanbedrijf heeft gepleegd voor het verstrijken van de proeftijd.

Voorzitter: Zoals nu in het wetsontwerp voorzien is, zou het dus kunnen dat ook bij iemand die alleen maar verdacht wordt van nieuwe strafbare feiten, ook al heeft hij bekend, de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt herroepen, geschorst of herzien.

Guy Michel: Als de gepleegde feiten dermate ernstig zijn dat ze inderdaad onmiddellijk tot een herroeping of schorsing aanleiding moeten geven, dan zal er ook wel een aanhoudingsmandaat uitgevaardigd worden. Dit biedt de nodige garanties voor de bescherming van de maatschappij. Ik hou dus niet van dat soort formules. In het kader van de Wet op de Bescherming van de Maatschappij gebeurt het trouwens ook niet altijd op een even elegante manier. Dergelijke formuleringen geven bovendien ook

aanleiding tot wraakacties van mensen uit de omgeving die ermee dreigen naar de politie of de procureur te stappen om iemand te beschuldigen.

Wilfried Meyvis: In verband met de herziening, de schorsing en de herroeping heb ik ook nog een aantal vragen om verduidelijking in verband met het slachtoffer. In artikel 14, § 1 (herziening) wordt gesteld dat, wanneer de voorwaarden van artikel 11 (voorwaarden voor herroeping) voorhanden zijn, de commissie van oordeel kan zijn dat het in het belang van de maatschappij, het slachtoffer of de sociale reïntegratie niet noodzakelijk is de voorwaardelijke invrijheidstelling te herzien. Ik stel mij hierbij de vraag om welk slachtoffer het concreet gaat, een eventueel nieuw slachtoffer of het vroegere slachtoffer dat geconsulteerd is geweest in het kader van de voorbereiding van de adviesverlening inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling? En dezelfde vraag stel ik mij in verband met artikel 15, § 5 (kennisgeving van de beslissing aan het slachtoffer), waar het probleem nog wat complexer is. Daar gaat het over de situatie van een voorwaardelijk invrijheidgestelde die bijvoorbeeld een nieuw feit heeft gepleegd en in een totaal andere strafzaak betrokken is, maar waar toch het aanvankelijke slachtoffer op de hoogte moet worden gebracht van de herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ik vraag mij af of het wel opportuun is het aanvankelijke slachtoffer daarover in te lichten. Uiteindelijk heeft het slachtoffer daar geen boodschap aan en wordt het daar alleen maar door verontrust.

Freddy Pieters: Artikel 14 doelt wel degelijk op het aanvankelijke slachtoffer. Over de opmerking in verband met artikel 15 kan ik mij verder niet uitspreken. Ik kan enkel stellen dat dit ingegeven is door redenen van opportuniteit, om het slachtoffer daarbij te betrekken en het daarover ook in te lichten.

Wilfried Meyvis: Ik kan hier niet goed de consequenties van inschatten, maar het lijkt mij niet zo verstandig om hier zo rechtlijnig dit gevolg aan te geven.

Martine Puttaert: Ik wil in dit verband toch wel opmerken dat, wanneer er vanaf het ogenblik van de aangifte degelijk werk wordt geleverd op het vlak van de slachtofferbejegening, het slachtoffer uiteindelijk ook wel zal zeggen dat het niet meer ingelicht hoeft te worden. Daarnaast wil ik ook duidelijk stellen dat er ook geen procedure voor het slachtoffer is voorzien wanneer iemand de voorwaarden niet naleeft, wanneer en bij wie kan een slachtoffer een klacht neerleggen tegen een overtreding van de opgelegde voorwaarden? Nu, ik denk dat men zich wel kan voorstellen dat een slachtoffer op een gegeven moment niet meer de behoefte voelt om nog verder ingelicht te worden, en het kan dat dan ook laten weten. Ik denk ook dat heel de wet trouwens vanuit die filosofie is geschreven. Uiteindelijk is het positief dat het slachtoffer meer bij heel deze zaak betrokken wordt. Tot nog toe werd er altijd vanuit gegaan dat slachtoffers gespaard moesten worden en best van niets wisten, en ik denk dat dat een verkeerd uitgangspunt is.

Wilfried Meyvis: Maar nu komt men tot de eigenaardige situatie dat een slachtoffer een aangetekende brief krijgt waarin vermeld wordt dat de persoon in V.I.-begeleiding voor een heel andere zaak opnieuw is aangehouden.

Freddy Pieters: Neen, er staat niet voor een heel andere zaak, er staat alleen dat de voorwaardelijke invrijheidgestelde opnieuw is aangehouden en dat de voorwaardelijke invrijheidstelling waarvan het slachtoffer op de hoogte is, is herroepen of dat, in geval van herziening, de slachtoffergerichte voorwaarden zijn gewijzigd.

Martine Puttaert: Ik denk dat er vaak toch wel redenen bestaan om het slachtoffer over de intrekking van de voorwaardelijke invrijheidstelling in te lichten. Bijvoorbeeld wanneer iemand die in vrijheid gesteld werd, aan een betalingsplan werkt om het slachtoffer te vergoeden, en door zijn aanhouding zijn verplichtingen ten aanzien van het slachtoffer niet meer kan nakomen.

Voorzitter: Met betrekking tot het novum dat in het wetsontwerp werd ingevoerd kan ik toch concluderen dat dit op positieve reacties van de rondetafel stuit, zij het met de nodige voetnoten die daarbij zijn

geplaatst. We moeten dit rondetafelgesprek hiermee ook afsluiten. Ik denk dat we kunnen concluderen dat als rode draad doorheen het gesprek duidelijk naar voren is gekomen dat er een grote bekommernis bestaat om het wetgevend werk op dit vlak toch beter, explicieter en met grote zin voor verantwoordelijkheid te koppelen aan de concrete uitvoerbaarheid ervan en de concrete belangen en posities van alle betrokkenen. Anderzijds is er ook ruim aandacht besteed aan de zogenaamde rechtsstatelijke evenwichten in dit geheel. Het is een heel bewuste keuze om in deze materie naar een nieuw evenwicht van machten te zoeken, m.n. tussen de uitvoerende en de rechterlijke macht. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd dat dit de nieuwe opvattingen zijn in ons constitutioneel denken, maar in feite moet men zich goed realiseren dat dit eigenlijk niet meer is dan een terugkeer naar de werkelijke grondslagen van ons constitutionele rechtsstatelijke denken. Dit is tegelijkertijd ook de kwetsbaarheid van de ontwerpen en vandaag is toch ook gebleken dat op een aantal belangrijke punten de vrees bestaat dat onevenwichten bevestigd dreigen te worden of tot stand worden gebracht. Met dit rondetafelgesprek hebben we aandacht willen vragen voor evenwicht. Evenwicht tussen de rechtsbeschermende belangen van de gedetineerden, de rechtsbescherming maar ook het *au sérieux* nemen van de positie van het slachtoffer, en de bescherming van de maatschappelijke orde. Ook is duidelijk geformuleerd geworden dat de uitgangspunten van deze ontwerpen, m.n. de gerichtheid op herstel en resocialisatie, ernstig genomen moeten worden. Dit betekent dat het wetgeving moet zijn die een zeker risicodragend karakter in zich draagt. Maar eveneens betekent dit ook dat in een rechtsstaat het risicodragend karakter van wetgeving niet te veel gecompenseerd mag worden door beheersingsdenken van de kant van de uitvoerende macht. Tevens werd de hoop en de wens uitgedrukt dat, in de dynamiek die justitie brengt in een nieuwe wetgeving en in een nieuw beleid op het gebied van de strafrechtsbedeling, ook aan diepte-investering zal worden gedaan. Het is niet alleen een kwestie van mentaliteitsverandering bij de verschillende betrokkenen, maar ook een kwestie van investeren in vorming waardoor sensibiliteit voor andere dan de klassieke strafrechtelijke problemen ook een voedingsbodem krijgen en houden bij de betrokkenen.